

Triensje Miedema en Ans Schifferling

de Meidenklup

feministische uitgeverij De Bonte Was

Tekst: Triensje Miedema

Tekeningen en omslag: Ans Schifferling

Omdat de meiden liever anoniem blijven zijn de namen van personen, buurt, stad en kluphuis veranderd. Ook de schrijfster veranderde haar naam; Triensje Miedema is de naam van haar oma, die allang overleden is en zich dus niet meer om het heden bekommert.

Dit boek hebben we gemaakt voor : Gemma, Vera, Gerry, José, Linda, Silvia, Bea, Claudia, Anja, Miranda, Ineke, Betsie, Lidia, Ria en Fia, de meiden van de meidenklup op de 'Fakkel', en voor alle meiden die weigeren zich in te laten pakken.

*Met dank aan Ineke,
Triensje en Ans*

Productie en verspreiding:

Feministische uitgeverij De Bonte Was: Anneke van Baalen, Marijke Ekelschot, Marieke Griffijn, Lucy Kok, Olga Kusáková, Frederike van Leeuwen, Elisabeth Martens.

© copyright feministiese uitgeverij De Bonte Was, Triensje Miedema en Ans Schifferling, 1980
ISBN 9070268159

! Nota Bene: Om praktische redenen is, helaas, slechts de eerste tekening van Ans Schifferling in dit dokument afgebeeld. Wie ze alle 32 wil zien, zal naar de openbare bibliotheek moeten.

Inhoud

De Meidenklup	3
Hoe en waar zij wonen	4
Oma's, tantes, neefjes, nichtjes	5
Moeder, vader, broers en zussen	5
Daar stond ik dan...	7
Verder met vijftien	7
Politieke vorming	8
De hoorspelgroep	8
De meiden op stap	9
De meiden en de woonpolitiek	10
Groot worden	11
De vriendjes	12
De band tussen de meiden onderling... en de jongens	14
Het seksproject	14
Tampons en kondooms	16
Moeten en niet-mogen	18
Als je als meisje geboren bent	19
De klup bedreigd	21
De buurtakties	21
Wij vragen U wel iets wat redelijk is	22
De bezetting	23
De meiden krijgen verkering	23
Problemen op de klup	25
De verwachtingen en de werkelijkheid	26
Je lijf is je enige bezit	26
Het verbreken van de onderlinge vriendschap	27
Die klote huishoudschool	27
Geld en werk	28
En verder...	29

De Meidenklup

Dit boek gaat over vijftien meiden die met haar allen op het kluphuis 'De Fakkel' een meidenklup vormden. Toen ze een jaar of acht waren gingen ze op de klup. Toen ik ze leerde kennen omdat ik als vrijwilligster in 'hun' kluphuis ging werken, waren ze een jaar of elf. Een keer per week kwamen ze na schooltijd naar het kluphuis om zich daar uit te leven. Ze deden dan vooral spelletjes en handenarbeid. De twee begeleidsters hadden de grootste moeite om de klup in goede orde te laten verlopen. De meiden zetten de boel nogal eens op z'n kop.

Wie waren de meiden van de klup? Je had bijvoorbeeld Silvia. Thuis had ze nog twee oudere zussen en een jonger broertje. Haar vader was postbode. Na de lagere school heeft ze eerst een tijdje op de mavo gezeten maar daar werd ze afgetrapt en toen is ze, net als de andere meiden, naar de huishoudschool gegaan. Haar vriendinnen, Gemma, Linda, Gerry en José zaten ook allemaal op de klup en woonden allemaal in de buurt. Gerry woonde zelfs naast haar en Linda was haar nichtje. En dan had je Lidia. Het enige meisje thuis. Ze kwam naar de klup samen met Ria, haar beste vriendin die schuin tegenover haar woonde en met wie ze ook op

judoles en op de dansmariekes zat. Ze vond de klup heel leuk 'als er maar niet altijd zo geouwehoerd wordt. Ik wil liever biljarten en pingpongen. De anderen willen steeds praten, dat hoeft voor mij niet'. 'We hebben met de klup vaak lol gehad, maar ook rotte uren. Het leukste vond ik als we met kamp gingen of naar de film' schreef Gerry in de buurtkrant.

De klup kwam altijd bij elkaar in 'De Fakkel'. Dat was een oude barak met één zaaltje, een keukentje en een materialenhok. Het werd in 1971 als kluphuis in gebruik genomen. In die tijd werd ook de meidenklup opgezet door de toenmalige beroepskracht.

Behalve die ene klup voor meisjes was er voor vrouwen verder niks. 'De Fakkel' was een echt mannenkluphuis. Overdag kwamen de werkeloze mannen uit de buurt daar biljarten of kaarten. 's Avonds waren er tienerklups en na schooltijd de kinderklups. Vrouwen kwamen er niet, behalve om mee te werken aan de vakantie-activiteiten voor de kinderen. De meiden konden er alleen onder kluptijd terecht. Ze mochten overdag ook wel komen maar dan zaten ze midden tussen de biljartende en kaartende mannen. Ze hadden dus geen plek voor zichzelf waar ze altijd terecht konden.

Hoe en waar zij wonen

De muziekbuurt is een oudwoningbouwbuurt aan de rand van het centrum van Breda. Het is maar een klein buurtje, zo'n tiental straatjes. Midden door de buurt loopt een brede verkeersweg. Het kluphuis staat midden in de buurt, naast de lagere school.

De huizen in de muziekbuurt zijn klein en gehorig. Beneden heb je alleen een woonkamer en een keuken, boven zijn meestal drie slaapkamers, waarvan er twee piepklein zijn (twee bij twee meter).

De gemeente wilde de muziekbuurt slopen. De huiseigenaren lieten de huizen dus maar verkrotten. Ze raakten in verval: het dak ging lekken, de afvoerbuizen raakten verstopt en er zaten grote scheuren in de muren. Heel wat mensen werden ziek van al het vocht in hun huis. Al met al was het dus niet erg prettig wonen in de muziekbuurt.

De toekomst van de buurt was bovendien onzeker. Het was niet duidelijk wat de gemeente met de buurt van plan was. Werden de oude huizen opgeknapt of werden ze afgebroken en kwamen er nieuwe huizen voor in de plaats? Of kwamen er misschien helemaal geen huizen maar kantoorflats? Er gingen vanaf '71 geruchten dat de gemeente dat laatste van plan was.

Toen ik in 'de Fakkel' kwam werken was de buurt al een tijd bezig zich te verzetten tegen de plannen van de gemeente. Dankzij dat verzet kregen ze gedaan dat de muziekbuurt een woonbuurt bleef en dat de gemeente toezeggingen deed om op korte termijn nieuwe huizen te gaan bouwen. De bewoners maakten ook zelf plannen over hoe die nieuwe huizen eruit moesten gaan zien. In 1976 werden de eerste huizen gesloopt; in 1977 kon het eerste nieuwbouwhuis in gebruik genomen worden.

Een aantal meiden verhuisde door die afbraak voorgoed naar andere arbeidersbuurten in Breda en kwamen daardoor niet meer op de klup. Andere woonden tijdelijk elders, totdat het nieuwe of opgeknapt huis klaar was. Een deel van de mensen van de muziekbuurt woonde tijdelijk in een stakaravan.

De nieuwe huizen waren niet zoveel groter dan de oude, er was alleen wel 'n zolderkamer bijgekomen. Om die ene extra kamer is in de meeste gezinnen door de kinderen heel wat slag geleverd. Een eigen kamer, dát was wat. Maar als die meiden broers hadden was die zolderkamer in ieder geval niet voor hen, maar voor broerlief. Een paar meiden die het geluk hadden geen broers te hebben en thuis de oudste waren, kregen wel een eigen kamer; voor het eerst van hun leven een eigen plek. Dat was een enorme luxe.

In de muziekbuurt wonen alleen arbeidersgezinnen. De vaders doen bijna allemaal ongeschoold werk of ze werken in de bouw. Heel wat gezinnen moeten leven van een WAO of WW-uitkering, of ze zijn afhankelijk van de bijstand. Sommige moeders verdienen er wat bij door een paar uur per dag als schoonmaakster te werken. Soms werken ook de oudste zons;

meestal doen ze dan los werk voor koppelbazen. In elk geval leven de meeste mensen van ongeveer een minimum-inkomen.

De werkeloosheid heerst ook in de muziekbuurt. Dat betekent dat de spanning er toeneemt; degenen die nog wel werk hebben moeten zich nu meer aanpassen aan de omstandigheden op hun werk, anders zijn ze hun baan kwijt. Voor de jongeren en voor de mensen van boven de vijftig is vast werk nauwelijks te krijgen.

Voor de vrouwen is het helemaal onmogelijk geworden om werk te krijgen. Zeker als je getrouwd bent en vier à vijf kinderen hebt, die je naast je werk moet opvoeden en verzorgen. Bovendien is de kans op een baantje nog kleiner, als je alleen lagere school of op zijn hoogst nog een paar jaar huishoudschool hebt gehad (zoals de moeders van de meisjes).

Oma's, tantes, neefjes, nichtjes

Veel mensen van de muziek buurt waren familie van elkaar. Meer dan de helft van de meiden op de klup waren nichtjes en een paar woonden ook nog eens bij elkaar in de straat. De meeste mensen in de muziekbuurt kenden elkaar dus al hun hele leven en er was dan ook een hechte onderlinge band. 'Thuis' reikte voor de meisjes verder dan alleen hun ouders, broers en zussen; ze hadden net zo goed te maken met oma's, tantes, ooms, neefjes en nichtjes die ook in de buurt woonden.

Het kwam ook heel vaak voor dat één van de meiden bij oma (en opa als die nog leefde) ging wonen. Thuis was het veel te druk met zoveel kinderen in een te klein huis en dan was het wel makkelijk als oma in de buurt woonde, want dan werd een van de dochters uitbesteed. Een paar meiden van de klup hebben zo bij oma gewoond.

De vrouwen zochten de gezelligheid en de kontakten bij elkaar in de familie, die in de buurt woonde. Ze liepen bijna konstant bij elkaar in en uit voor een kopje koffie of een praatje. Dochters bleven, als ze eenmaal getrouwd waren, ook het liefst in de buurt wonen want dat was het meest vertrouwd. Ze wisten wat ze aan elkaar hadden. Problemen die ze hadden met hun kinderen, met het alleen zijn en met haar man konden ze bij elkaar tenminste kwijt. Hun mannen hadden toch geen oor voor dat 'gezeur'; ze snapten er niks van of wilden het gewoon niet horen. Zo bleef je rotzooi trouwens ook in de familie en dat was altijd beter dan wanneer je bij iederéén in de buurt over de tong ging.

Als er stront was in de familie ging dat meestal ten koste van de vrouwen: die raakten daardoor de steun en gezelligheid van elkaar kwijt en zaten weer alleen in hun eigen hut. Dat gebeurde ook als een gezin moest verhuizen door de sanering van de buurt. Of als een dochter geen huis kon krijgen dichtbij haar moeder.

De saneringsplannen van de gemeente waren voor de vrouwen dus veel erger dan voor de mannen. Zij leefden in de buurt en waren van de andere vrouwen in de buurt afhankelijk; als ze ergens anders kwamen te wonen zouden ze hun moeders, dochters, zusters en andere vrouwen waar ze al hun hele leven mee optrokken moeten missen en dan hadden ze niets meer behalve een man en kinderen waar ze de hele dag voor moesten zorgen. Niemand meer om te luisteren naar al hun sores. De vrouwen waren dan ook het felst gekant tegen de sanering.

Dat er zo'n hechte band was tussen de vrouwen van de muziekbuurt had natuurlijk ook een keerzijde. Je kon bijna niets doen dat niet in de gaten liep. Voor de meiden van de klup leverde dat heel wat spanningen en ruzies op; thuis - vooral tussen de meiden en hun moeders - en in de buurt.

Moeder, vader, broers en zussen

Moeder vindt het belangrijk dat je er 'goed' uitziet, maar als je samen met haar op straat loopt en een vrachtwagenchauffeur je iets toeroept en toetert, scheldt ze je uit voor slet. Moeder is trots op haar knappe dochter, maar ontzettend bang dat die dochter van haar in de goot terecht komt.

De meisjes werden verschrikkelijk onder druk gezet door die angst van moeder. Alle stappen die ze deden, iedere verkenning buitenshuis werd gecontroleerd. De klup was moeilijk te controleren, daarom werd er veel geroddeld over die 'hoereklup'. Hoe konden de moeders daar nu vertrouwen in hebben?

Moeders beroddelden elkaar en elkaars dochters, omdat ze het allemaal goed moesten doen. Wéten óf je het goed doet hangt af van de vergelijking met hen die het niet goed doen. Er is nooit iemand die eens tegen moeder zegt dat ze het goed doet.

Een moeder: 'Ik snap niet dat jij dat stelletje onder de duim houdt, Triensje, mens, ik kan niks met mijn eigen dochter beginnen, laat staan met vijftien van zulke grieten.'

Zij probeerden hun dochters 'onder de duim' te krijgen; op de klup ontsnapten die dochters effe aan de druk van moeders duim.

Gemma is vaak brutaal en haar moeder wordt daarover berispt. De maatschappelijk werker: 'Maar een vrouw alleen, da's ook niks. Ik begrijp dat wel, maar toch die dochter van u . . .'

Gemma en haar moeder krijgen dan thuis samen weer ruzie, terwijl ze toch alle twee in het zelfde schip zitten. Gemma in opstand tegen haar moeder, haar moeder tegen Gemma.

Moeder kan het huis niet uit, nergens anders naar toe, omdat ze haar kinderen een thuis moet geven, vindt ze. Dat hóórt! Anders word je nog uit de ouderlijke macht ontzet en komen je kinderen in een tehuis terecht.

En vader? De meisjes wisten allemaal te vertellen, dat hun vader heel positief reageerde op de dag toen ze voor het eerst ongesteld waren geworden. Ze waren nu echt 'vrouw' en dat betekende weer een mens (?) meer op de markt voor mannen. Een vader tegen mij: 'Mijn dochter is al een heel stuk, hé? Ja, ja, kleine kinderen worden groot, nietwaar? Jij mag er anders ook wel wezen. . . '

Een aantal meisjes waren bang voor hun vader, maar daar durfden ze nauwelijks over te praten. Ze vertelden eigenlijk nooit iets over hem. Op een kamp wilde een meisje persé naast mij slapen, want er kon wel eens een jongen of een man komen. . . en die zou haar dan pakken, want dat deed haar vader ook wel eens en daar raakte ze zo van in paniek. . .

Ik had het idee dat het herhaaldelijk gebeurde dat vaders, broers of ooms de meisjes lastig vielen. Seksueel misbruik maken van jonge meiden door familie-leden gebeurt in alle milieus. De meisjes en hun moeders worden helaas vaak gedwongen om hierover te zwijgen. Andere meisjes vonden hun vader er steeds leuker op worden; hij werd minder streng voor haar en ze mocht gewoon veel meer van hem dan van haar moeder. Maar het was óók zo, dat als een meisje het eens goed met haar moeder kon vinden, zij prompt weer ruzie kreeg met haar vader.

Er was altijd wel één van de twee ouders, die iets te mauwen had tegen haar. Het was nooit goed. Sommige meisjes slaagden er uitstekend in om vader en moeder tegen elkaar uit te spelen, als ze dat nodig hadden.

En broers? En zussen? De meisjes konden de jongens van hun eigen leeftijd (± 13 jaar) wel de baas, ze voelden zich in ieder geval niet minder dan hen. Maar als die jongens een jaar of vijftien waren, dan kregen ze kapsones.

'Claudia, ga je mee naar de film met de klup?' vroeg ik. 'Weet niet of ik wel van Jantje mag,' zei ze. Ik was stomverbaasd. 'Wat heeft jouw broer (15 jaar) daarover te zeggen? Wat zegt je moeder dan?' Claudia had geen vader meer en Jantje was zich langzaam maar zeker de autoriteit van zijn vader aan het verwerven thuis. Moeder en Claudia vonden blijkbaar dat dit zo hoorde. Jantje was niet meer gelijk aan Claudia... Claudia niet meer aan Jantje. Moeder kreeg klappen van hem als ze het nodig vond om commentaar te hebben.

De broers werden thuis veel vrijer gelaten. De meisjes waren bang om uitgespeeld en gebruikt te worden door broerlief en zijn vriendjes; tenslotte heeft hij thuis meer te zeggen dan zij en wordt zij toch door niemand geloofd. Aan de andere kant moesten de meisjes wel goeie maatjes met hen blijven, want je hebt je broer nodig voor bescherming tegen andere jongens. Als je een vriendje hebt dat je smerig heeft behandeld, dan kun je tenminste je broer wraak op hem laten nemen. Die kunnen dan samen om jou op de vuist gaan. Tenslotte kom je als familie altijd voor elkaar op. Die regel is heilig in de buurt.

Op hun zussen konden de meisjes lang niet altijd rekenen. Als je oudere zus al verkering had en jij nog niet, dan had zij thuis meer vrijheden dan jij. Verschillende meisjes waren dan ook heel jaloers op hun oudere zus en hoopten zelf zo snel mogelijk zover als zij te zijn. Ruzies met zus-lief ontstonden meestal als die je ging vertellen wat goed voor je was, want dat deed je moeder, je vader, je broer en iedereen al... En als het er op aan kwam, dan deed je zus toch altijd wat haar 'verkering' goed vond. Aan de andere kant was je zus belangrijk als maatje. Tenslotte had zij haar vrijheid thuis ook moeten bevechten en op een aantal punten was dit voor de jongere zussen een voordeel. Regels over zakgeld, uitgaan, vriendjes, kleren, make-up en films kijken, veranderden wel eens onder invloed van jouw zus. Zij was tenminste niet zo ouderwets in die dingen als je moeder. Zo hebben oudere zussen ook vaak bij moeder voor de klup gepleit, zodat de meiden er eerder naar toe mochten. Maar het merendeel van de meisjes van de klup waren thuis zelf de oudste dochter en moesten dus op alle fronten de spits afbijten. Iets als 'n meidenklup hadden ze dan ook hard nodig.

Daar stond ik dan...

In januari 1974 kwam ik op 'de Fakkel' werken. De vrouwen die de meidenklup begeleidden wilden er graag nog iemand bij hebben, omdat de groep zo groot was. Omdat ik niet met kleine kinderen of jongens wilde werken kwam ik bij hen.

Ik werd als 'nieuwe klupleidster' aan de meisjes voorgesteld. Ze reageerden nauwelijks. 'Oh,' zeiden er een paar. Kennelijk weer iemand op hun dak geschoven, die ze zelf niet hadden uitgezocht. Ze hielden me goed in de gaten, zeiden niets tegen mij; we keken de kat uit de boom. Ze vertrouwden me voor geen cent. Ik was wel jaloers op die andere klupleidsters met wie de meisjes wel contact hadden. Ik liep er eigenlijk wat verloren rond en wist niet goed wat te doen. Langzaam maar zeker leerde ik de meisjes een beetje kennen en zij mij. Het was heel vaak een enorme puinhoop op de klup. De meiden renden na school 'de Fakkel' in, gingen op de tafels en het biljart staan, knoeiden met water in de keuken of openden de kraan van de brandslang of probeerden in het materialenhok te komen. Alles wat volgens de kluphuisregels niet mocht, deden zij lekker wel. Ik wist dan nooit precies wat ik moest doen. Aan de ene kant mocht ik die puinhoop wel. Aan de andere kant zag ik hoe krampachtig de andere klupleidsters hen tot bedaren probeerden te brengen. Tja, aan welke kant stond ik nou?

Soms deed ik een poging om de meisjes tot de orde te roepen, een andere keer liet ik ze hun gang gaan. Achteraf bekritiseerde ik dan mijn kollegaas en zij mij. Ze vonden me dan ook knap lastig.

De beheerder keek op de achtergrond altijd stiekem toe hoe we het er van af brachten. We kregen de volle laag als de meiden ons te pakken hadden gehad en niets opgeruimd hadden. We moesten er meer discipline in brengen, vond ie, en niet zo met ons laten sollen. Aan de andere kant vond ie het prachtig als de meiden gewoon deden wat ze het liefste wilden en geen boodschap hadden aan onze pogingen om hen iets te laten maken met het aanwezige materiaal. Ze mochten wel niks kapot maken, beschadigen of stiekem materiaal meenemen naar huis. Dan was het mis bij hem. Tenslotte was hij de beheerder van al dat spul.

Verder met vijftien

Ik kreeg het steeds moeilijker met het bepalen van mijn eigen positie ten opzichte van de meisjes en ten opzichte van de andere klupleidsters. Als de meiden bijvoorbeeld iets gingen maken, 'dwongen' we ze om het aanwezige materiaal met elkaar te delen. Er waren altijd te weinig spullen en de meiden pakten die van elkaar af. Ruzie natuurlijk. Ik reageerde verschillend en inkonsekvent. De ene keer dacht ik, 'Och, laat ze het samen maar uitvechten' en een andere keer eiste ik dat ze samen met die dingen moesten doen, tolerant moesten wezen. Ik bemoeide me er dus mee. De middenklasse-normen over samenwerken, geen ruzie-maken, geven en nemen en rekening houden met anderen, zag ik dan als een 'heilig goed'. Tegelijkertijd voelde ik wel aan wat de meiden wilden. Als ze bijvoorbeeld iets kapot maakten,

wat ze net zelf gemaakt hadden of ruzie kregen om een schaar, dan snapte ik dat soms prima. Als ik iets niet goed of mooi vind van mezelf heb ik ook de neiging om het gelijk kapot te maken, ook al zeggen anderen dat ze het o, zo mooi vinden. En het is strontvervelend om steeds op een schaar te moeten wachten, als je die gelijk nodig hebt, zeg nou zelf. Na een jaar wilde ik het zo niet meer; ik wilde allereerst een kleinere groep, zodat ik een aantal meiden beter kon leren kennen. Verder wilde ik liever met een vriendin van me samenwerken. Iemand die ik goed kende en vertrouwde. De klup werd in september '75 opgesplitst naar leeftijd. We gingen verder met een groep van ongeveer vijftien meisjes, die toen twaalf jaar oud waren.

Politieke vorming

De meisjes hadden natuurlijk ook te maken met de sanering en de onzekerheid in de buurt over de op stapel staande veranderingen. Er was al heel wat verzet in de muziekbuit tegen de plannen van de gemeente, die de huizen wilde afbreken.

De bewoners vormden straatcomitees, die nagingen wat de wensen waren van de buurt als een gedeelte van de huizen gerenoveerd zou worden, maar niemand vroeg de kinderen iets. Toch was het voor hen ook heel belangrijk hoe en waar ze kwamen te wonen. Wij, van het kluphuis, wilden proberen hen duidelijk te maken wat er aan de hand was. Bovendien dachten we dat het goed was als de volwassenen in de buurt eens van de kinderen zouden horen en zien hoe zij wilden wonen. Daarom besloten we 'n woonproject op te zetten.

Er was een politieke kindertheatergroep 'Kras', die een toneelstuk gemaakt had over de afbraak van arbeidersbuurten en wat dat voor kinderen betekent. We nodigden ze uit om het stuk te komen spelen. Daarna organiseerden we extra klups waarin de kinderen werkten aan een tentoonstelling voor de buurt; daarin konden ze dan hun woonbelangen duidelijk maken. Een groep maakte een woonkrant, een andere een toneelstukje, weer een andere een fotoreportage en er was ook een groep die een hoorspel maakte met dia-vertoning, dat waren zeven meiden van de klup. Ze noemden zich de 'Kaaskoppen' omdat ze dat een gekke naam vonden.

De hoorspelgroep

De extra klups werden gehouden in de pastorie die gedeeltelijk leegstond en beheerd werd door de stichting wijkcentra. Voor het woonproject kon het kluphuis enkele kamers gebruiken. De kaaskoppen hadden er een eigen kamer en het was een hele sport om te voorkomen dat andere kinderen in hun kamer kwamen. Vooral de jongens vonden het heel spannend om af en toe bij hen binnen te vallen. De meiden vielen trouwens ook regelmatig bij hén binnen. Ieder klupje verdedigde de eigen kamer. In het hoorspel bleek wat de meiden allemaal wilden: een diskotheek, een kookruimte voor de klup, reisjes en kampen met de klup, de kerk als eigen klupruimte, een speeltuin voor de kleintjes en in ieder geval moest de klup blijven!

De meiden wilden het liefst het kerkgebouw hebben voor de klup. We zijn er ook 'n keer naar toe geweest met grote bussen verf om de muren vol te schilderen. Maar helaas werd de kerk spoedig daarna gesloopt. 'Wij vinden de extra klup heel leuk en we zouden het wel elke woensdag willen doen omdat:

1. Er niks anders is
2. Omdat we wat voor de buurt kunnen doen
3. Omdat er genoeg plaats is in de pastorie.

We kunnen hier wel een centrum maken om allerlei dingen te doen.'

De hoorspelgroep meisjes.

Dit schreven ze in de buurtkrant. Ze vonden het fijn om twee keer in de week klup te hebben en het liefst nog vaker. Maar dan wel zonder pottenkijkers.

In het hoorspel bleek nog iets anders: het verhaal ging wel over hun wensen op de klup en in de buurt maar toch vooral over de moeilijkheden die de meiden thuis en elders hadden. Ze hadden vaak ruzie met hun moeder omdat die hen niet vertrouwde; als straf kregen ze vaak 'huisarrest', dan mochten ze ook niet naar de klup. Ze wilden graag roken en zichzelf opmaken, maar dat mochten ze van thuis niet. Ze waren bang voor enge kerels op straat, zeker als het donker werd. Ze waren aan de ene kant bang voor jongens, aan de andere kant wilden ze graag een vriendje. Een aantal meisjes was voor het eerst ongesteld geweest (had 'opoe' gehad) en die wilden meer weten over seks, omdat ze nu kinderen konden krijgen. De meisjes baalden van school en werden herhaaldelijk gekleineerd door leerkrachten met vernederende opmerkingen en straf. Uren hebben we daarover gepraat.

Met het woonproject deden de meiden voor het eerst iets anders samen dan spelletjes, plakken en knippen. Er werd gepraat over hun behoeftes en belangen en serieus naar elkaar geluisterd. Hun leven en hun problemen waren het belangrijkste. Dit verstevigde de onderlinge band op de klup. Het weekend-kamp in april 1975, dat we voor het eerst samen met de klup in een huisje op de Veluwe doorbrachten, werkte daar ook aan mee.

De meiden op stap

Dat eerste kamp was een hele belevenis voor de meiden. De meesten waren nog nooit zo lang alleen van huis geweest. De klup voelde zich sterk met elkaar. In de bus, op het vakantieterrein en in de kantine, in het dorp, overal waren ze trots op elkaar. Ze zongen het lied over 'de buurt moet blijven' te pas en te onpas.

Niemand heeft er die eerste nacht geslapen. 'Zouden er geen enge kerels langskomen? We zijn tenslotte alleen maar met vrouwen hier!!' Er kwamen geen enge kerels. Om de spanning en de angst wat te verwerken maakten de meisjes zelf onnoemelijk veel lawaai en vooral enge geluiden. Elkaar, maar vooral de leiding (Els en ik), laten schrikken was het leukste. IJswater, akelige plakdingen en een natte spons bij ons in bed. Ook leuk, een stuk maandverband met tomatenketchup in de kast met etenswaren. De hele nacht opblijven. Eten klaarmaken en daar zaten we allemaal in onze nachtopon om de tafel.

En verhááálen. Waarover? Over die keer toen ze een tampon met tomatenketchup op de stoel van een leraar hadden gelegd. Of een stinkbom. Over die 'stomme pater' die hen seksuele voorlichting wilde geven en daarom een jongen naast Claudia voor de klas liet staan. Dan kon iedereen tenminste het verschil opnoemen tussen die jongen en haar. En iedereen mocht daarna alle vieze woorden die ze kenden op het bord schrijven. Op mijn vraag wat ze toen eigenlijk meer te weten waren gekomen dan ze al wisten kwam nauwelijks antwoord. 'Je zou er voor uit moeten komen zeg, dat je een heleboel nog niet wist. Tenslotte weet iedereen het altijd beter dan jij, dus houd je je mond maar.'

De meisjes die maandverband bij zich hadden, hadden kennelijk allemaal al de eerste menstruatie gehad. Er waren maar een paar meisjes die vertelden dat ze 'het' nog niet hadden. De sterke verhalen deden mij echter vermoeden dat ze hun ervaringen met de eerste menstruatie uit de duim zogen; van horen en zeggen wisten ze elkaar van alles op de mouw te spelden. De een had het nog erger en spannender meegemaakt dan de ander. 's Nachts, of liever 's morgens heel vroeg, lagen we eindelijk in bed. Ik hoorde Gerrie aan Claudia vragen of zij wist wat die pater op school bedoeld had met een of ander moeilijk woord tijdens de voorlichtingsles.

'Nee, ik snapte trouwens niks van alles wat die zei. En ik maar voor schut staan voor de klas,' zei Claudia.

Als we op kamp gingen of andere uitstapjes maakten, in elk geval buiten de buurt waren, lieten de meiden weten dat ze niet bang waren. Op straat, in de bus, in een kafé, op de camping, in een diskotheek, overal deden ze gewoon waar ze zin in hadden. Heel vaak werd er dan berispemd naar mij gekeken: 'hoe kan die juffrouw dat toch allemaal toelaten?' Ik ging dan juist heel hard meezingen, lachen of gek doen. En dan deugde de juffrouw ook niet.

We waren eens na een dropping in het bos terecht gekomen in een sjiek restaurant. Het was steenkoud buiten. We moesten wachten op de mensen die ons met een auto zouden komen halen. In het restaurant keken ze ons met argwanende ogen aan. Er werd een opmerking gemaakt: wat een zootje, zeg. We mochten niet zingen, niet hardop praten, en vooral niet met schoenen op de leren banken zitten. De meiden zongen wel. We werden de zaak uitgezet. Ineke trok nog wat plantjes uit de plantenbak, als protest. Daar stonden we weer te bibberen buiten en te schelden op al die kaklui.

Op de camping waar we een huisje hadden gehuurd voor het kamp mocht geen enkele groep uit de muziekbuit meer komen. De meiden waren te luidruchtig geweest en er was een deurknop gesneuveld. Tja. In een diskotheek maakten ze een keer de blits met elkaar. We hadden de hele dansvloer voor onszelf. Er kwam ruzie van. Een groep die daar in het weekend altijd kwam dansen ging over tot de aanval. Met ellebogenwerk en scheldpartijen werd de klup van de dansvloer gepest.

Overall waar we kwamen lieten de meiden hun sporen na. De mensen zouden weten wie ze waren. Zij waren de klup uit de muziekbuit, waar niemand zo maar omheen kon. In de buurt niet, op het kluphuis niet, en buiten de buurt ook niet.

Na het eerste weekendkamp met de klup, in 1975, werden er, ter bescherming van het onderling gegroeide vertrouwen, klupregels door hen zelf ingevoerd, zoals:

- niet jatten; niet van elkaar en ook geen spullen van het kluphuis
- niet roddelen over elkaar en niet over de klup lullen thuis en in de buurt
- ruzies gelijk uitvechten op de klup
- als je iets niet kwijt wil, dan hoeft dat niet, zoals intieme dingen.
- opruimen na de klup, om de beurt
- iedereen vijftig cent per klup meebrengen voor de kluppot
- Els en Triensje (de klupleidsters toen) zijn ook gewoon lid van de klup en moeten zich ook aan deze regels houden
- iedereen moet iedere week komen; als je vaak niet komt, dan kun je er net zo goed afgaan
- tijdens de kluptijd mag je niet met je vriendje buiten afspreken, want dan blijft er niks van de klup over en wordt er in de buurt alleen nog maar meer geroddeld over de meidenklup, zodat een aantal meisjes van thuis zelfs niet meer naar de klup toe mag.

De meiden en de woonpolitiek

Ik had gehoopt de meisjes tijdens het woon project iets te leren over de oorzaken en achtergronden van de verkrotting, sanering en renovatie van de buurt. Maar tijdens het maken van het hoorspel werd mij snel duidelijk dat het geen zin had om hen iets te vertellen over inspraak en beslissingsprocedures, over de oorzaak van de te hoge huurprijzen, over de speculaties met grondeigendom en huizen in de buurt, over de samenhang tussen de klassepositie van hun vader en hun woonsituatie, over de noodzakelijke solidariteit op basis van gemeenschappelijke belangen. De meisjes konden niks met die informatie doen. Waarom zou je je druk maken over oorzaken van de sanering in de buurt, als je daar toch niets over te vertellen hebt? Tijdens het woonproject bestonden er ook alleen nog maar plannen op papier. Wat er voor hen zou veranderen werd pas in 1976 en later duidelijk, toen de sloop, de nieuwbouw en renovatie écht begon.

In theorie hadden de meisjes toendertijd misschien belang bij informatie over de achtergronden van de sanering in de buurt. Maar tijdens het maken van het hoorspel bleken ze eerder belang te hebben bij steun van elkaar, in de dingen waar ze zich toen zélf druk over maakten in hun dagelijkse leven. Hun behoefte om samen plezier te maken, op eigen wijze af te kunnen reageren en te kunnen praten ging samen met het verlangen om eindelijk eens serieus genomen te worden.

Ik realiseerde me toen ook dat ik niks voor hen kon 'oplossen', wat ik eerst wel had gewild. Mijn ideeën over hoe de meiden iets aan hun levensomstandigheden zouden moeten veranderen

om te kunnen leven zoals ze dat zelf graag zouden willen, kwamen er anders uit te zien. Dit kwam omdat ik nu meer van hun leven begreep. De meiden zaten allemaal in dezelfde situatie en baalden van dezelfde dingen. In die tijd schopten ze tegen alles aan wat hen niet aanstond. Vrijheidsdrang en idealen maakten hen sterk, eigenwijs, koppig en brutaal.

De meisjes zaten toen in de laatste klassen van de lagere school. In hun dromen lag de toekomst nog helemaal voor ze open. Gemma zag zichzelf later al als filmster op het doek. Linda wilde stewardess worden en Ineke zangeres. Mijn pogingen om hen in een beroepsproject

over hun reële toekomstmogelijkheden te laten nadenken, mislukte. Dat verstoortte de illusies die ze koesterden. Een film over een actie van winkelmeisjes tegen gedwongen ontslagen bij een grootwinkelbedrijf sprak nauwelijks nog tot hun verbeelding. Wel vonden ze het prachtig dat die meiden hun baas lik op stuk gaven. Maar ze zagen zichzelf nog niet in een winkel staan.

'Heb wel wat beters te doen later.'

Op de lagere school gingen de leerkrachten (fraters, paters) ervan uit dat die meiden alleen bestemd waren voor de huishoudschool. Er werd geen enkele moeite getoost hen voor te bereiden op mogelijke andere opleidingen: 'Die meisjes trouwen toch en wat is dan geschikter als de huishoudschool voor hen?' Hun idealen werden ondermijnd. De meisjes gingen automaties allemaal naar de huishoudschool. Het zou niet lang meer duren en alles wat ze zo graag hadden gewild werd de bodem ingeslagen. Zo werden ze langzaam maar zeker ingesnoerd in het vrouwelijk keurslijf.

Groot worden

De meisjes waren heel nieuwsgierig naar alles wat er met hen stond te gebeuren. Met hun lijf, met het uiterlijk, de menstruatie, enge tampons, de borsten, de eerste b.h., het blozen, de eerste vrijerszoen.

Toen we op kamp waren werden een paar meisjes om de haverklap helemaal wild; ze sprongen in de lucht en vlogen in de kamer rond; ze waren nu echt 'geil' geworden! Dan ging de nachtpoude weer aan en gingen ze voor de spiegel zitten tutten. Vragen over jongens, over hoeren, over baby's krijgen, over vrijen, over de pil, over alles waarover ze op straat, op school en misschien thuis het een en ander opgevangen hadden. In hoeverre de meisjes elkaar voor de gek hielden met al hun sterke en zogenaamde zelf-al-alles-wetende verhalen, kon ik toen nog niet precies peilen. Maar vast stond dat ze bang en onzeker waren over alles wat er met hen zou gebeuren.

In hetzelfde jaar (1975 - 1976) werd de verzorging en verandering van hun uiterlijk voor de meisjes enorm belangrijk. Iedereen was erg kwetsbaar voor opmerkingen over d'r lijf. Gerry werd vaker gepakt met 'dikke', soms raakte ze dan helemaal in paniek. De meisjes begonnen borsten te krijgen. Als je te grote kreeg was je de klos; zorgen dat je kleintjes hield lukte niet. Een aantal van hen begon in die tijd streng te lijnen, want mager-zijn was mooier dan een dikke buik, kont en tieten.

Tijdens het saneringsproject, april 1975, maakten de meeste meisjes zich voor het eerst op. Ze leenden elkaars make-up spullen en stonden uren voor de spiegel. De haren kwamen in de krultang, nylons aan en schoenen met hoge hakken. Ze oefenden hoe ze het beste konden lopen; sigaretten roken deden ze toen nog stiekem en als ze de kans kregen dronken ze bessenjenever met 7-up als cassis.

Eind 1975 werden de eerste meisjes (twee vriendinnen van elkaar) voor het eerst ongesteld (op het kamp nog niemand dus). Heel geheimzinnig werd dit nieuws verspreid op de klup. Maar voor de meeste meisjes werd het onderhand een raadsel wie nu al echt 'opoe' had en wie niet. Ze konden elkaar niet meer geloven en wantrouwden daarom ieder meisje dat zei dat ze groot was geworden. Een paar vertelden het grote nieuws dan maar aan mij in de hoop dat ik het tenminste nog serieus nam.

De vriendjes

Zo liepen de meisjes in hun verhalen altijd op de eigenlijke belevenissen vooruit. De menstruatie kwam pas, toen ze het in hun fantasie allang hadden meegemaakt. In werkelijkheid was het altijd minder spannend, leuk of akelig dan ze het zich hadden voorgesteld. Zo verging het hen ook met hun eerste ervaringen met jongens. Dromerig, romanties en spannend is het om aan je toekomstige vriendje te denken, die natuurlijk de knapste, de leukste, het minst kinderachtig en het meest populair is in de buurt.

Tijdens de vakantie, op de camping, waar de meeste bewoners van de muziekbuurt bij elkaar staan, hadden de meeste meisjes al zo'n leuke jongen ontmoet. Hij wist alleen nog niet dat zij hem zo te gek vonden. Misschien had hij ook wel een ander vriendinnetje, dat knapper was dan zij. Misschien konden ze daar wel via via achterkomen en dan haar kans wagen om hem iets te laten merken.

Op de klup zaten de meisjes toentertijd herhaaldelijk te staren; het heette dat je dan verliefd was. Als iemand je starend opmerkte, kon je over je droomvriendje gaan vertellen. Heel wat meisjes wisten op de klup te vertellen dat ze al verkering konden krijgen. In werkelijkheid waren er nog nauwelijks jongens geweest waar ze de aandacht, die ze graag wilden, ook van kregen. In de buurt liepen wel jongens van hun leeftijd rond, maar die vonden ze te kinderachtig. De jongens van 13-14 jaar, m.n. uit de aangrenzende wijk, trokken meer hun aandacht. Een groep van deze jongens stond hen 's avonds na kluptijd regelmatig op te wachten. Ook tijdens de klup gingen ze rondom het kluphuis de aandacht trekken van de meisjes, met steentjes gooien, schreeuwen.

Aan de ene kant vonden de meisjes dat heel spannend, maar aan de andere kant heel eng en waren ze te bang om na de klup alleen naar huis te gaan. Ik heb hen toen menige keer thuis moeten brengen. Die angst werd nóg veel groter, toen één van de meisjes door die jongens werd gegrepen en aangerand. Voor haar een zeer pijnlijke ervaring, die ze zo snel mogelijk probeerde te vergeten. De buurt was van mening dat ze het er wel naar gemaakt zou hebben en ze durfde er niet over te praten. Haar schuldgevoel werd daardoor alleen maar groter. Haar vriendinnen voelden het meer als een waarschuwing; zorgen dat zoiets je niet zelf overkomt. Er werd een aanklacht ingediend tegen één jongen in plaats van tegen de hele groep. De politie maakte er graag werk van omdat deze jongen een bekende voor ze was. Het meisje werd onderzocht en ondervraagd door een vrouw van de zedenpolitie. Een berispende preek bleef niet uit. Deze werkelijk eerste ervaring met jongens leek in verste verte niet meer op romantische liefde. De reacties van ouders, buurtbewoners, jongens, de klup, de leraren, de politie, de arts en later de psycholoog, die de nazorg 'verzorgde', maakten het meisje helemaal murw. Zij was schuld; zij gedroeg zich altijd al zo hoerig; ze had het zeker uitgelokt; zij wilde zo graag verkering; zij had toch al veel vaker vieze spelletjes met jongens gedaan....dat had ze zelf verteld; zij deugde niet en haar moeder ook niet; MEN moest haar in de gaten houden en behoeden voor een volgende misstap. Ze werd onder de valium gestopt omdat ze zo zenuwachtig was en de nare ervaring nog niet kon verwerken. Veel meisjes van de klup mochten eerst niet meer met haar omgaan van hun moeder. Een aantal werd thuisgehouden. Op de klup werd er stiekum over gepraat, achter haar rug om.

De angst voor jongens was bij alle meisjes sindsdien toegenomen. Maar niet alleen voor jongens, ook voor roddelen en voor wat de buurt vond. De angst om ook voor hoer te worden aangezien. De angst om een etiket opgeplakt te krijgen, waar je je leven lang niet meer afkomt. Dan ben je voor altijd een slet.

Toch wilden de meiden natuurlijk ondanks alles een vriendje, want dat hoorde gewoon zo. Ze wilden een dansavond met jongens op de klup, want dat was veiliger, minder eng dan buiten in ieder geval. Bovendien konden ze de jongens laten zien hoe mooi en goed ze hadden leren dansen met elkaar. Want dat konden de meisjes ontzettend goed. Iedere klupavond dansten we altijd al een half uurtje; dan leerden ze elkaar de nieuwste stapjes en bewegingen. De eerste disko-avond werd door de meisjes georganiseerd. Later namen de jongens de organisatie over. Steeds weer bleek echter dat ze het mooier hadden gedroomd dan het in

werkelijkheid was. Misschien kwam het mooiste nog wel als je echte verkering kreeg...of als je getrouwd raakte en zelf een baby kreeg.

Als de meisjes in die tijd toneel speelden op de klup, werd er in het spel menig kindje geboren, zelfs tweelingen. Heel serieus met dokter, vroedvrouwen zuster 'kutje'. Opvoeringen met striptease of hoertje spelen waren toen ook in.

Ik heb ze eens voorgesteld een rollenspel te spelen, waarin de helft van de klup jongens moest zijn en de andere meisjes. Dat ze op een diskotheekavond waren en twee meisjes verliefd waren op twee van de jongens. Het was snel geregeld. De meisjes, die 'jongen' speelden, vlogen de bewuste meisjes direkt om de hals en het spel was uit. Veel verleidingstrucs waren niet nodig, ze hoefden (gelukkig) niet af te wachten. Wachten tot die jongen je leuk vindt, die jij leuk vindt, was een slopende bezigheid. Vooral als het andere meisjes wel lukte om de aandacht te trekken van jongens die ze leuk vonden.

In een spel op de klup over 'mooi-zijn' maakten zes meisjes elkaar twee aan twee op; de anderen vormden een jury en stelden de opgemaakte meisjes een heleboel vragen.

'Wat vinden jullie, als de jongens naar jullie kijken?'

'Voel je je eigen knap als de jongens naar je kijken?'

'Denk je dat de jongens vuurrode lippen mooi vinden?'

'Denk je dat de jongens naar je kont kijken als je loopt?'

'Kijken de jongens naar je kleren?'

'Kijken ze ook naar de rok die je aanhebt, of die lang of kort is?'

'Denk je dat je je eigen ook knap vindt?'

De meisjes vonden het allemaal leuk als jongens naar ze keken, maar er was maar één meisje, dat zichzelf knap voelde als de jongens naar haar keken. Zij had dan ook als enige al een vriendje en had het bewijs gekregen dat ze geslaagd was. De anderen wachtten nog af.

Jongens keken wel zeker naar je kont als je langs hen liep, en ook naar je tieten. Dat is zo zeker als wat, wisten de meeste meisjes te vertellen. Een paar dachten dat dat niet zo was.

'Och, dat komt omdat jullie ook zo'n dikke kont hebben', was het commentaar van de rest daarop. En als je te dik bent, dan kijken de jongens niet naar je...en ook niet als je te dun bent, nog geen borsten hebt, geen vóórkomen, zoals dat heet.

Als je geen lustobject voor de jongens wilt zijn, kun je er dus ook voor zorgen, dat je geen borsten krijgt, zo dun als een plank blijft door niet te eten. Eén van de meisjes was echt blij dat je aan haar tenminste niet direkt kon zien, dat ze een vrouw was, omdat ze niks had van voren. Zij kwam uit een gezin met alleen maar jongens.

De kleren moesten volgens de meisjes in ieder geval netjes en schoon zijn. Veel geld om de modetrend te kunnen blijven volgen was er niet thuis. Ze waren wel uitstekend op de hoogte van de nieuwste mode voor hen, de dure disko-mode. Na de ontvangst van de nieuwe kinderbijslag verschenen de meisjes meestal in iets nieuws op de klup. Ze zeiden altijd tegen elkaar dat ze het leuk vonden, wat ieder zo nieuw aanhad, maar het was heel duidelijk te merken wie er wel en wie er niet geslaagd was in haar nieuwe outfit. Je zegt niet wat je niet mooi vindt, want stel je voor, dat ze jouw kleren ook niet mooi vinden. Als je er niet leuk uitziet, dan blijft er zo weinig van jezelf overeind. Het zelfvertrouwen van de meisjes wordt afhankelijk gemaakt van make-up, kleding, kortom het-er-goed-uit-zien.

De norm in deze ligt bij de mate van aandacht die de jongens en mannen voor de meisjes aan de dag leggen. Op de vraag of de meisjes zichzelf ook knap vonden, kwam onmiddellijk een ontkennend antwoord van iedereen. Hoe zou je ook zo verwaand durven zijn om jezelf mooi te vinden, er een eigen mening op na te houden over je eigen lijf. De jongens, de mannen laten wel merken in hun gedrag en oordeel of je mooi bent of niet. De eigen mening over haar zelf en de andere meisjes wordt ondergeschikt aan de mening van mannen.

Ze wilden elkaar geen pijn doen met het beoordelen van elkaars uiterlijk. 'Tenslotte heeft ieder wel wat. De één een kromme neus, de ander te kleine ogen en de volgende te dikke benen' zei Gemma eens op de klup. 'Wat kun je daar nu aan doen, als je er mee geboren bent? Daar is de een niet minder om dan de ander.'

Maar ze wist wel beter.

De band tussen de meiden onderling...en de jongens

De meisjes richtten hun aandacht hoe langer hoe meer op jongens. De jongens bemoeiden zich ook meer met de meiden, nu ze wat ouder waren.

Vóór die tijd moesten de meisjes eigenlijk niets van de jongens hebben en vonden ze het gezelliger om onder elkaar te zijn. Ze waren vrijer in hun doen en laten zonder jongens erbij. Ze hadden lol met elkaar, maar ook wel ruzie. Jaloezie en wantrouwen bestond net zo goed als vertrouwen. Als een vriendin jou in de steek liet bijvoorbeeld, en dikke maatjes werd met een ander meisje, dan kwam daar geheid ruzie over.

Of als je niet bij het klupje van Gemma en de anderen mocht horen, terwijl je dat wel graag wilde. Soms bleef een meisje een tijd weg van de klup, omdat ze stront had met een vriendin van haar. Maar meestal werden de ruzies wel uitgevochten en iedereen haalde opgelucht adem als de 'vrede' en het vertrouwen weer hersteld waren. De meiden probeerden elkaars aandacht te trekken en vochten daar ook voor.

Maar nu kwamen langzaam maar zeker de jongens ertussen. Nu ging het erom wie er het mooist en het knapst uitzag, dat werd steeds bepalender. Tenslotte moest je met je lijf de aandacht van jongens zien te krijgen. . . Ook in hun gedrag veranderden ze. In zeer korte tijd kon een aantal niet meer hard lopen (dat is ook onmogelijk op zo'n hoge hakken), vond het stom en kinderachtig om met elkaar te stoeien, kroop niet meer op de tafels of het biljart en vond het ook niet meer leuk om met elkaar spannend 'nachtwacht je' te spelen in de gymzaal. In plaats daarvan leerden ze elkaar hoe ze het meest sexy konden lopen en kijken; hun gedrag werd steeds vrouwelijker - passiever en wat hulpeloos. Als ze elkaar een kusje gaven deden ze een hand voor de mond, want anders was je een lesbi...

Ik schrok ervan hoe snel een aantal meisjes veranderd was na de zomervakantie van 1975. De kritiek die ze op elkaars gedrag en uiterlijk hadden, benauwde me. Alles was zo gericht op hoe jongens tegen hen aankeken en wat die van hen verwachtten.

De meiden gingen zelf ook al in termen van stukken, sletten en trutjes praten. Ze werden jaloers op elkaars uiterlijk en de mate van aandacht die meiden van jongens kregen. De concurrentiestrijd werd zo aangewakkerd en het ging nu minder om gevoelens die ze voor elkaar hadden.

Het werd steeds meer een kwestie van slagen of niet bij de jongens, waarvoor ze elkaar gingen gebruiken. De klup kreeg langzaam maar zeker een andere betekenis voor de meiden. Vragen over 'hoe het moest' met jongens, over hun seksualiteit, over hun lijf dat veranderde, over verliefd-zijn, over vrijen, over hun angst voor jongens, enzovoort kwamen op iedere klup weer naar boven. Ze wilden wel eens voorlichting op de klup. Ik beloofde hen om een 'seksproject' voor te bereiden, samen met Els.

Het 'seks-project'

De behoefte van de meiden aan voorlichting over hoe je met jongens omgaat, over hun eigen lijf en seksualiteit was groot. Hun angst en onzekerheden waren groot. De vraag naar hoe het hoort werd groter dan de vraag naar wat ze zelf wilden en voelden. Ze kregen met een ander soort onderlinge concurrentie te maken. Met de angst elkaar als vriendinnen te verliezen als één van hen een vriendje kreeg.

Els en ik besloten een aantal extra klups te besteden aan informatie en uitwisseling van ideeën ver al dit soort vragen waarmee de meiden zaten. Het doel dat we voor ogen hadden was vooral gericht op behoud van de onderlinge band tussen de meisjes op de klup. Want wij zagen het lijk al drijven; als de eerste verkeringen kwamen zou de klup uit elkaar kunnen vallen. Vriendinnen die elkaar in de steek lieten voor die ene relatie met een vriendje...

Nu al dreigden de meiden steeds meer concurrentes te worden in plaats van vriendinnen. Toch merkten we ook dat ze elkaar niet wilden verliezen. We wilden hierover praten. We maakten informatieboekjes waarin we de meisjes van alles uitlegden over seksualiteit en over voorbehoedsmiddelen. Vervolgens zochten we hun moeders op om te vertellen wat we van

plan waren, met de dochters erbij, zodat moeder niet achteraf haar dochter zou verbieden om naar die extra klup over seks te gaan (verbieden van de gewone klup was toch al zo'n veel gebruikt chantagemiddel als het meisje niet in de pas wilde lopen).

Die bezoeken leidden vaak tot hele verhalen van de moeders over hun eigen ervaringen met voorbehoedsmiddelen, kinderen krijgen en abortus. Ze kwamen allemaal uit hele grote katholieke arbeidersgezinnen, waar de pastoor regelmatig op bezoek kwam om te kijken of er nog geen kind bij kwam. Ze waren blij dat ze niet meer zó hoefden te leven als hun moeders. In de zeventiger jaren waren ze bijna allemaal aan de pil gegaan of hadden ze zich laten steriliseren.

Ze hoefden dus niet meer het ene kind na het andere te krijgen. Maar wel waren ze allemaal zo vlug mogelijk getrouwd omdat het zo hoorde. Ze konden het zich gewoon niet veroorloven om niet te trouwen en thuis te blijven, want thuis konden ze geen ongetrouwde kinderen herbergen, en zonder opleiding was het onmogelijk om een zelfstandig bestaan te hebben. Hun dochters wensten ze meer vrijheid en meer zelfstandigheid toe dan ze zelf hadden gehad. Maar ze waren doodsbenuwd om hun dochters te veel vrijheid te geven uit angst dat er dan niets van ze terecht zou komen.

De moeders waren dan ook nogal tweeslachtig over ons seks-projekt. Natuurlijk, hun dochters moesten niet zo dom gehouden worden als zij zelf vroeger. Maar ze konden het moeilijk opbrengen om hen zelf voor te lichten, en dat wij dat nu gingen doen vonden ze een hele uitkomst. Nou hoorden die meiden wel tegenwoordig al van alles op school en op straat en ze dachten dus niet dat het echt nodig was, maar het was toch wel goed als we er op de klup nog eens extra aandacht aan zouden besteden. Alleen moesten we ze niet ál te wijs maken, want daar kwam slechtheid van.

We begrepen in die tijd niet zo goed waar die weerstanden van de moeders tegen het seksprojekt vandaan kwamen. Later werd ons dat duidelijk. Het was begrijpelijk dat ze er zo over dachten. Ze zagen heel goed voor wie die seksuele vrijheid van tegenwoordig het voordeligst was. De mannen worden erdoor bevrijd van de konsekwenties van het vrijen. Neuken heeft nu niet direct meer met voortplanting te maken. Minder kinderen, minder kosten. En de vrouwen zijn bang dat hij naar een ander gaat als zij niet meer voor hem klaar staat. Voor de meeste vrouwen is seksualiteit een verplichting, waar ze maar het beste aan kunnen voldoen, willen ze geen conflicten krijgen. Het is maar beter om hem effe zijn zin te geven, want anders gaat hij misschien drinken, slaan of loopt zelfs weg.

We gingen wel eens een uitstapje maken met de vrouwen uit de buurt. 's Avonds, na wat borrels meestal, kwam de agressie en onvrede over dit alles eruit. Zelfgemaakte liedjes, moppen, verhaaltjes, ze gingen allemaal over seks. Een seksualiteit die met plicht, met onderdrukking, met geweld, met angst te maken had.

'Nou wil ie al weer

Nee Gerrit niet weer

Maar daar komt ie nog 'n keer en

nog 'n keer en nog een keer,

O, nee toch niet weer...'

De moeders voorzagen dat hun dochters hetzelfde te wachten stond. Als ze eenmaal de pil gebruikten konden ze met goed fatsoen niet meer weigeren om te neuken, want anders waren ze preutse trutten en kregen ze geen vriendje of raakten ze hem kwijt. En dat was een ramp want de meiden hadden, net zo min als hun moeders, veel opleiding en weinig kans op leuk bevredigend werk (als ze al werk kregen). Ze moesten net als hun moeders vroeger, een nette en fatsoenlijke man zien te krijgen, die behoorlijk de kost kon verdienen.

De moeders haatten zelf hun seksuele onderdrukking en ze wilden hun dochters die zo lang mogelijk besparen. Daarom hadden ze maar het liefste dat hun dochter voorzichtig was met jongens.

De vaders bemoeiden zich nauwelijks met dit alles. Die paar vaders waar we mee gepraat hebben legden de nadruk op de voorlichting over voorbehoedsmiddelen. Daar moesten de

meiden goed van op de hoogte zijn, maar verder moesten we het maar met de meiden en hun moeders uitzoeken.

De medewerkers van het kluphuis hadden ook nergens bezwaar tegen maar er was geen geld en ook geen ruimte. Hoe we dat op wilden lossen, moesten we zelf maar zien. We organiseerden de extra klupavonden dus maar bij Els thuis. Dat gaf enorme problemen want Els woonde een heel eind uit de buurt en de meisjes durfden en mochten in het donker nauwelijks de straat over. Daardoor kwam maar de helft van de meiden naar de extra klupavonden.

Behalve het informatieboekje maakten we een soort ganzebordspel, waarin we een heleboel vragen over uiterlijk, vriendinnen, vriendjes, thuis en de buurt verwerkten. Al die vragen waren uitspraken van de meiden zelf. Door hun eigen uitspraken als vragen te presenteren wilden we bij de meiden een discussie over al die dingen op gang brengen.

De meiden vonden bijvoorbeeld: 'Een meisje moet maagd zijn als ze met de jongen verkering krijgt, waar ze mee wil trouwen.' Zeiden de meiden dat nu omdat hun moeders en de buurt dat ook zeiden? Of vonden ze dat zelf en waarom vonden ze dat? Was dat omdat ze al dat gedoe met jongens maar eng vonden en het moment waarop ze echt met hen naar bed moesten maar zo lang mogelijk uit wilden stellen? De meiden praatten altijd heel stoer over seks; dat deed ons vermoeden dat ze daar eigenlijk bang voor waren en daar wilden we het met ze over hebben.

Wij vonden die angst terecht; zij schaamden zich ervoor.

Een andere vraag die we stelden was: 'Vind je ook dat je de klup niet meer nodig hebt als je eenmaal verkering hebt?' We wilden weten hoe de meiden het eigenlijk vonden om hun vriendinnen te verliezen als ze een vriend hadden. De vriendjes van de meiden vonden het helemaal niet nodig dat ze nog naar de klup gingen als ze verkering hadden. We wilden weten of de meiden dan zelf helemaal geen behoefte meer hadden aan de klup of dat ze dat maar zeiden omdat hun vriend dat vond. Een aantal meisjes, die al een vriendje hadden, vonden wel, dat de klup door moest gaan. Dat vriendje had ook wel een klup en ging anders toch naar het voetballen met zijn vrienden. Een avond in de week moest hij dan toch wel zonder haar kunnen. En met meisjes onder elkaar kun je veel meer lachen. Anderen vonden dat de jongen vóór de klup ging.

Zij zouden van de klup afgaan als ze verkering kregen.

Tampons en kondooms

Op mijn vraag, wie er nu eigenlijk al wel en wie niet ongesteld was geweest, kwam eindelijk het verlossende antwoord. Zes meisjes bekenden met een rode blos op de wangen dat ze nog geen 'opoe' hadden, ook al hadden ze daar stoere verhalen over opgehangen op de klup. 'Wat een geluk, dat ik niet de enige ben, die het nog niet heeft', zei José, 'Goh, ik dacht dat jij het toch al heel lang moest hebben, omdat jij ook al zo lang borsten hebt'.

Het ijs was gebroken. De meisjes, die al wel 'groot' waren, vertelden aan de rest hoe het bij hen de eerste keer was gegaan. En zonder allerlei fantasieën deden ze eerlijk uit de doeken wat die dag voor hen had betekend.

Leuk vond niemand het. De erkenning van moeder en vooral van vader dat je erbij hoorde en groot was, dat vonden ze wel leuk. Maar ze vonden dat hun ouders meer poespas maakten dan nodig was. 'Tenslotte hoeft tante, buurvrouw, ja, de hele buurt onderhand niet te weten dat ik ongesteld ben', zei Silvia. 'Want zo was het hoor!'

'En dan krijg je maandverband van je moeder, want tampons mag ik niet gebruiken van haar. Dat is prikkelend, zegt ze.'

Een ander meisje beweerde dat je pas tampons mag gebruiken als je geen maagdenvlies meer hebt, en dat heb je niet meer als je al met een jongen naar bed bent geweest, zeggen ze. In de buurt vinden ze dat je geen tampons mag gebruiken. Doe je dat wel dan is dat een teken dat je al geneukt hebt en een slet bent. Het maagdenvlies mag alleen gebroken worden door je 'verkering'.

We vroegen ook wat voor ervaringen ze hadden met scharrelen, vrijen en voorbehoedsmiddelen. Nauwelijks ervaringen nog, alleen drie meisjes die zo wel eens wat met een vriendje hadden gescharreld. Het was ook heel eng om daarover te praten, want alle meisjes zaten midden in de leeftijd dat ze het 'moesten' proberen, maar heel slecht durfden. Angst voor jongens verborgen ze met stoere praat. Dat maakte hen eigenlijk nog banger, want nu stonden ze er altijd maar alleen voor.

Iedereen kon of durfde toch alles? Ben ik dan zo'n trut, bangerik, slome, dat ik dat niet wil, durf?

En bang zijn voor jongens moet je toch overwinnen?

'Ik dacht dat ik in verwachting was, toen hij me over mijn borsten aaide', zei Gemma. 'Ik vind het ook heel eng hoor, als ik met een jongen alleen sta'. Een storm van reacties kwam daarna los.

Vragen over zelfbevrediging, vingeren, klaarkomen, aftrekken. De meisjes die wel eens wat gescharreld hadden, vertelden wat die jongen dan deed en wat hij wilde dat zij deed. Op mijn vraag wat zij leuk vond, en of die jongen ook dingen van haar wilde die zij niet leuk vond, volgde stilte. Later zei een meisje: 'Als hij ergens aanzit, wat ik niet wil, stomp ik hem zo voor zijn buik.'

De meisjes luisterden serieus naar elkaar; af en toe moest een meisje gek doen, rare bekken trekken, hard lachen om de spanning een beetje kwijt te raken.

De informatieboekjes werden snel in de tasjes gestopt. Een paar meisjes durfden ze toch niet zo goed mee naar huis te nemen, omdat ze bang waren voor hun vader en hun broer. 'Als hij dat ziet, slaat hij me bont en blauw', zei Claudia. Miranda is altijd al bang voor haar vader, maar als het over seks gaat, dan slaat hij ook gelijk. 'En dan doe ik het van de zenuwen in mijn broek.' Ik hield de boekjes voor hen in bewaring. Een paar meisjes namen ze wel mee, maar zorgden ervoor, dat ze ze goed verstopten thuis.

En toen ging het licht uit. Vier meisjes speelden een toneelstukje, waarin een meisje onderzocht werd door een vrouwenarts. Lachen, lachen en gieren; en de patiënte was de baas! De pil kenden ze allemaal al van hun moeder en alle voorbehoedsmiddelen die wij ze lieten zien vonden ze niet interessant, behalve het kondoom, want daar kon je leuk mee spelen. Water erin, en er weer uit. Prachtig speelgoed, maar ook een eng idee, dat zo'n ding bij je naar binnen 'moest'. Ineens liet Anja toen heel trots drie nieuwe haartjes zien, die er bij haar van onder bijgekomen waren. En rondom haar tepels was het ook al hard en een beetje dik. Toen lieten meer meisjes aan elkaar zien wat er aan hun lichaam veranderd was; de borsten, de nieuwe haren onder de armen en die boven hun vagina. Ik moest ook alles laten zien, net als zij.

Ze vonden wel dat ik een b.h. moest dragen, anders werden het hangtieten, zeiden ze. Een meisje ging daarna helemaal voldaan op de grond liggen met de ogen dicht. Anderen bekeken de naaktfoto's in een boek dat een broer van een van de meiden aan mij geleend had. Silvia kreeg er een raar gevoel van in haar buik. 'He, misschien ben ik wel geil geworden, nu. Daar staat bijna niks over in het boekje, Triensje', zei ze.

Er kwamen vragen over hoe je dat dan moest doen en op welke leeftijd, jezelf bevredigen. 'Een vriendin van mij stopte een de steel van een pannetje bij haarzelf naar binnen, om eens te voelen wat dat is...,' zei Ineke.

Er werd aandachtig geluisterd naar wat wij (Els en ik) hierover hadden te zeggen. De meiden gingen er van uit dat ze het vrijen van de jongens hoorden te leren. De jongen vertelde wat er moest gebeuren en hoe. Ging hij te ver, dan moest ze hem op tijd afhouden. Je weet maar nooit precies wanneer het gevaarlijk wordt. En mocht je in verwachting raken, dan zit je er maar mee. 'Ik zou wel altijd het kind houden hoor, want abortus is moord', zei Silvia. De anderen meiden beaamden dat.

Opvallend was dat veel meiden vaak dezelfde mening hadden. Zo vonden ze allemaal dat je aan niemand mocht laten merken dat je ongesteld was in die dagen. Je moest net doen of er niets met je aan de hand was. Op de klup liepen ze als eerste rond te bazuinen, wanneer ze ongesteld waren. 'Ik heb zo'n buikpijn hé'...of...'Heb jij maandverband bij je, ik ben het

vergeten.' De menstruatie werd wel iets vies gevonden, dat verborgen moest blijven voor de buitenwereld.

Op de klup mochten ze tenminste openlijk laten blijken dat ze groot waren.

Op een avond zag Silvia het bewuste boek met naaktfoto's in mijn tas, dat ik toen terug wilde brengen aan die broer. Ze haalde het er uit en gaf toen tekst en uitleg aan de anderen. In haar eigen bewoordingen werd de 'voorlichtingsles' herhaald en de andere meiden luisterden vol aandacht. Uitmuntende uitleg gaf ze op vragen en ze was erg humoristisch ook. Daarna las ze een gedicht voor, dat ze zelf gemaakt had voor Linda en haar vriendje, Bikkeltje. Alle meiden, maar vooral Linda, zouden door dit gedicht geil moeten worden, volgens Silvia. Alle meiden begonnen te rennen, de w.c. in en weer uit, en door elkaar heen. En Silvia stelde voor dat iedereen nu om de beurt alleen moest durven dansen, terwijl wij keken. Als je dat niet durfde, kreeg je een afgekloven appel in je truitje of broek gestopt. Iedereen rende in het rond, bang voor de appel.

Nog nahijgend en voldaan besloten we de volgende week met elkaar te gaan eten in de friettent.

De meiden praatten na het seks-project eerlijker over alles wat hen bezighield. De één had een nieuw vriendje, de ander wilde geen maandverband maar tampons. Iedere eerste menstruatie werd trots aangekondigd. De klup was daar heel belangrijk voor want het was de enige plaats waar ze over al die dingen konden praten. Silvia, Gemma en Vera deden een beroep op de anderen: 'Wij vinden dat je alle problemen op de klup moet kunnen bepraten, dat er dus niets doorgeluld wordt van wat hier gezegd wordt. Als ze ons thuis niet meer geloven en we kunnen er niet tegen, dan hebben we tenminste altijd nog de klup.' Het leek er op dat de onderlinge band tussen de meiden sterker was geworden, dat het vertrouwen groter was onder elkaar. Maar die solidariteit was heel kwetsbaar. Iedere 'aanval' van buitenaf wakkerde de concurrentie en de gevoelens van wantrouwen weer aan.

Moeten en niet-mogen

'Ik mag niet naar de klup, m'n moeder heeft me een week huisarrest gegeven.' Minstens iedere week was er wel een meisje dat niet meer naar de klup mocht komen. 'Mijn moeder vindt de klup maar een zootje en als ik er wat van zeg, gelooft ze toch niets van mij, stom wijf, zei Gerry.

De meisjes deden toen vaak een beroep op mij. Ik heb veel moeders over moeten halen hun dochter naar de klup te laten gaan in die tijd. De meisjes hadden heel vaak conflicten thuis in de periode dat ze 'volwassen-vrouw' moesten leren worden. In ongeveer twee jaar tijd, van hun veertiende tot hun zestiende, leerden ze wat hun plichten waren en werden! Ze werden thuis op allerlei manieren geïntimideerd en gewantrouwd, zeker de 'grote bekken' die zich het minste lieten controleren.

'Ik moet zeker lief en netjes zijn, 's avonds thuis bij de t.v. zitten, niet met jongens rotzooien, kniekousen aantrekken en moeder gezelschap houden...ik kijk wel uit.'

Verschillende meisjes hoopten dat ze geen echt kind waren van hun moeder; anderen wilden weglopen, maar wisten nooit waarheen; twee meisjes kregen valiumtabletten, omdat ze zo 'druk' waren. Een meisje heeft ze eens allemaal in één keer ingeslikt na een ruzie met haar moeder. Daarna werd ze door een psycholoog 'begeleid', die werd ingeschakeld omdat het hele gezin onder gezag stond van de kinderbescherming. Zij: 'Die is gek. Ik moest daar een beetje bloot op een tafel liggen en hij maar vragen stellen. Wat denkt hij wel over mij te zeggen te hebben. Ik doe toch wat ik wil. Volgende keer pleit ik 'm.' Aktiever verzet zou zich zeker tegen haar gekeerd hebben.

De meisjes werden in een zeer korte periode getraind voor hun bestemming. In die periode mocht niks en moest alles. . . 'Geen trut, dus niet preuts; geen slet, dus niet je laten gaan; geen 'slome' en ook niet 'een grote bek', niet te hoge cijfers op school, maar wel zorgen dat je overgaat; niet te dik zijn en ook weer niet te mager; wel een aantrekkelijk uiterlijk hebben maar

niet te uitdagend; niet uitgelaten, maar wel op tijd spontaan. Gek werden ze ervan. Op de klup renden ze tot voor kort nog door de zaal; nu leren ze elkaar flaneren. Wie draait het beste met haar kont. De meisjes huilden veel; waren vaak verdrietig, heel verbitterd en agressief of erg teruggetrokken. Angst en onzekerheid moesten ze wegstoppen. 'Ik ben zo bang, dat mijn moeder me op wil 'bossen' (in een internaat doen, meestal Zetten) zei José. Daar dreigden moeders toen vaak mee, als de meisjes niet in de pas wilden lopen.

Op hun beurt werden m.n. de alleenstaande moeders bedreigd door een enorm 'welzijns'-apparaat (kinderbescherming, maatschappelijk werk en gezinsvoogdij) met het afnemen van hun kinderen, als mocht blijken dat zij een slechte opvoedster was.

Zeker in het arbeidersmilieu is het apparaat ordebewakers zeer uitgebreid. Variërend van kerkvaders tot (kinder)politie.

Moeder is verantwoordelijk voor het slagen van haar dochter; tenslotte staat of valt zij bij de toekomst van haar kinderen. Een kind in de buik is een ramp als haar dochter nog niet op huwbare leeftijd is. Wie zal zo'n kind dan moeten onderhouden?

Je mag (moet) met een jongen naar bed, als je er verkering mee hebt vinden de meisjes. En verkering heb je als je vriend bij je thuis mag komen. Als de meisjes eenmaal echte verkering hebben dragen de ouders de verantwoordelijkheid aan het vriendje over.

Verzet

Verschillende meiden zorgden ervoor, dat ze zich thuis zó aanpasten dat ze meer mochten. En vooral belangrijk was dan het 'de deur uit mogen'. Vaker weg kunnen van thuis, even ontsnappen. Naar een getrouwde zus, naar het zwembad, de stad in, naar een vriendin, naar oma die alleen maar lief is, naar de friettent of naar de klup. Het gevoel hebben zelfstandig te zijn omdat je op eigen benen kunt staan, dat zochten de meiden als ze de deur uit konden. Alles proberen en aanpakken wat je thuis en op school niet mag, dat was pas spannend. De boel op stelten zetten op de camping was spannend. Nog veel spannender was het om op de kermis een bijenkorf op zijn kop te zetten. Alle bijen zwermde de oliebollenkraam in. Grote paniek, gillende verkoopsters. En de meiden lagen dubbel.

Op de klup hebben ze een keer de beheerder en mij buitengesloten en het kluphuis bezet. Alle luiken voor de ramen en de deur potdicht. Later mocht ik naar binnen en ze hadden een heel plan bedacht. Ze zouden in de buurt allerlei spullen verzamelen en daarmee wilden ze dan een eigen klupkamer inrichten. Ik vond het een prima idee en ze vlogen me om de hals van blijdschap. Samen maakten we een grote rondedans.

Juist degenen die thuis de meeste herrie schopten hadden de klup het hardst nodig en trokken er ook het hardst aan. Gemma, Gerry, Silvia, José en Linda namen op de klup de meeste initiatieven. Bea, Claudia, Anja, Miranda, Ineke en Betsie trokken zich aan hen op. Lidia, Vera, Ria en Fia bekeken het allemaal van een afstandje en hielden zich ook buiten de onderlinge ruzies. Want dat Gemma, Silvia en de anderen zo'n grote mond hadden en zo veel in te brengen, zinde de rest natuurlijk niet altijd. Die zetten zich dan tegen de 'groten' af; ze lieten zich niet ondersneeuwen.

Als je als meisje geboren bent

Op straat, op het kluphuis wisten de meisjes ook vrij snel wat het betekent als je als vrouw geboren bent. Overal diezelfde achtervolgende ogen van mensen, die kennelijk zo goed weten hoe het hoort. Buurvrouw die van achter het gordijn op je let als je langskomt... 'Kijk, zij gaat nou weer met die jongen of met dat meisje om' ... 'wat ziet zij er de laatste tijd toch ordinair uit, vooral die óógen, vreselijk...'

De buurt is maar klein, een dorpje in de stad. Ons kent ons, moeders houden elkaar in de gaten; buurvrouw houdt de kinderen van de overkant in de gaten; tante Lies let op die lastige aap van haar zus, zo'n schrik-van-de-buurt-jong. De meisjes houden elkaar in de gaten; zussen

worden over en weer in vertrouwen genomen; meisjes of jongens van buiten de buurt onmiddellijk gesignaleerd.

Overdag wordt het buurtleven voornamelijk bepaald door de moeders, kleine kinderen (niet zo veel), oude mensen en de werklozen. Als de jeugd uit school thuiskomt is het veel drukker op straat, vooral bij mooi weer. De kinderen zijn veel buiten, vooral de jongens. Voetballen, rotzooien en tijdens de sloop van de huizen hielpen ze ook graag een handje. Als de jongens wat ouder worden, klimmen ze op brommers of liggen uren onder sloopauto's te sleutelen. Met een jaar of vijftien, zestien zoeken de meeste werk, wat niet gemakkelijk te vinden is. Soms verdwijnt er een ploegje jongens uit de buurt tijdelijk naar de havens in Amsterdam of Rotterdam, waar ze voor een koppelbaas steigers bouwen, schepen schoonmaken, of ander werk doen.

De meisjes zijn veel minder op straat te vinden dan de jongens. Wel voor, in de deur of op de stoep zitten ze, als het mooi weer is, maar ze spelen nauwelijks nog buiten. Bij mooi weer gingen de meisjes na school veel naar het zwembad. Daar kon je tenminste in je nieuwe bikini in de zon liggen; thuis niet. Bovendien trokken ze daar ook veel meer belangstelling en voelden ze zich vrijer dan bij moeder's voor. De meisjes werden steeds passiever toen ze ouder werden, nou...oud? Ze waren dertien, veertien, vijftien jaar!

In de buurt, buiten op de stoep, kregen ze steeds commentaar. Vooral van die kerels, die de hele dag daar bij de oude bakker voor stonden te zuipen. Steeds diezelfde opmerkingen, waar je maar nooit immuun voor lijkt te worden. En dan die slopers en bouwvakkers. De meisjes heb ik nooit mee zien slopen of op het bouwterrein zien schuimen. Ik heb ze ook nooit zien sleutelen aan een brommer of auto. Voetballen of andere spelen op straat zag ik ze ook nauwelijks doen. Alleen Lidia voetbalde met de jongens mee. Wel zag ik ze vaker met een klein kind op sjouw, waar ze die dag kennelijk op moesten passen, boodschappen doen in de buurt, of naar de stad met moeder of een vriendin.

Als ze wel buiten op straat rondhingen, dan was het negen van de tien keer in gezelschap van jongens. Afspraakjes met vriendinnen onderling én met vriendjes werden op de hoek van de Heiweg gemaakt. 'Mag jij er vanavond uit? Ik wel tot tien uur.' 'Kom mij dan ook halen want ik mag niet.' De jongens konden altijd de deur uit, maar de meisjes mochten steeds minder vaak 's avonds naar buiten toe. Tot hun twaalfde konden ze nog buiten spelen wat ze wilden, maar zodra ze 'vrouw' zijn, wordt het ineens een privilege als je vaak naar buiten mag na het eten. Huiswerk maken, oppassen thuis, meehelpen afwassen, kleintjes naar bed brengen gaat voor. Dan moet je nog een bewijs van goed gedrag hebben afgeleverd die dag en als je vader niet toevallig een slechte bui heeft van zijn werk mag je van geluk spreken, als je eruit kunt. Wat is er nu fijner dan even adem kunnen halen op straat na die dagelijkse gevangenschap op school en thuis.

In de winter is het al helemaal erg, want dan zijn de meisjes nog meer gedwongen 's avonds thuis (voor de t. v.) te zitten. Het wordt vroeg donker; het is koud en er is sowieso weinig op straat te beleven. In die wintermaanden is het kluphuis een fijne uitkomst. Tenminste één avond in de week er tussen uit en als het mee zit een extra diskoteek-avond. Thuis was de klup een bij uitstek geschikt middel om de meisjes mee onder druk te zetten. Eén verkeerde stap in de ogen van moeder, vader, zus, buurvrouw of tante en de strafmaatregel was niet moeilijk te raden: 'Je mag deze week niet naar de klup.'

Roddels waren uitstekend te gebruiken om de meisjes klein te krijgen. Moeder: 'Ik kreeg van tante Door te horen, dat jij gisteren met jongens hebt staan rotzooien in het ...kwartier.'

Gemma: 'Ik was gisteravond helemaal niet in het kwartier.' Moeder: 'Wat moet ik met jou beginnen, je liegt waar je zelf bijstaat. Tante Door haar zus heeft het toch gezien. Maak dat je boven komt en je komt er voorlopig niet meer uit.'

Weglopen? Er tussen uit knijpen? Je laten ophalen door een 'nette' vriendin die je moeder steeds als het goede voorbeeld aanhaalt? Praten helpt toch niet, want je wordt niet geloofd, nooit vertrouwd. Dan maar slim worden, zorgen dat niemand 'bekends' je nog met jongens ziet staan; nichtjes omkopen; dan maar stiekem al die dingen doen, die je zo graag wilt doen, maar

die niet mogen. Thuis je slim aanpassend gedragen in de hoop op wat meer privileges, zoals vaker de deur uit mogen.

Als de meisjes op de klup waren, was er door menigeen heel wat werk verzet alvorens ze er waren.

De klup bedreigd

Wat de meiden het liefst wilden was een eigen klupruimte, want 'We zouden veel meer met elkaar kunnen doen, vaker bij elkaar komen, waardoor er minder over elkaar geluld kan worden. En het gezellig maken met eigen verzamelde spulletjes'. Maar het zag er voorlopig niet naar uit dat dat zou gebeuren. Want de gemeente was van plan om de Fakkels te gaan slopen. Als dat gebeurde zouden de meiden zelfs niet meer eens in de week bij elkaar kunnen komen. Bij iemand thuis kon niet omdat er geen ruimte voor was, maar bovendien zou iedereen dan de gelegenheid hebben om zich met hen te bemoeien, ouders, broers, zussen, oma's, tantes, vriendjes, burens.

In december 1976 sloten de belangen van de buurtbewoners en die van de meiden voor het eerst bij elkaar aan. Dat bleek in de buurtacties die toen gevoerd werden. De meiden beseften maar al te goed dat als ze niet in de buurt konden blijven wonen, hun klup er ook aan ging. Maar ze hadden geen enkele mogelijkheid om zich te verzetten tegen de plannen van de gemeente.

Toen de gemeente echter ook nog met het plan kwam om de Fakkels te slopen werd het ze toch te gek. Nu stond alles voor hen op het spel. De meiden kwamen in opstand. 'De klup is van ons, gemeente krijg de bons.'

De buurtacties

In december 1976 voerden de buurtbewoners van de muziek buurt actie tegen de te hoge huurprijs voor de nieuwbouwhuizen (f 400,- per maand) én vóór snelle bouw. Met de meisjesklup hebben we spandoeken en oude sloopdeuren van het wijkcentrum (inclusief kluphuis) beschilderd met leuzen als:

'De meisjes willen de klup houwen, de gemeente moet nu bouwen',

'Voor het stadhuis wel een miljoen, voor ons heeft de gemeente nooit poen',

'Ja man, zit maar niet te zweten, wij zullen je wel eens wat laten weten'.

Die met leuzen beschilderde borden werden tijdens de actie, die vier dagen duurde, langs de Heiweg geplaatst. Het actiecentrum, een grote legertent, stond op een stuk braakliggend terrein aan diezelfde Heiweg.

Het was kerstvakantie en de meisjes van de klup waren bijna de hele dag in en rond die tent te vinden, evenals de jongens uit de buurt. Er werd de hele dag muziek gedraaid en mensen konden daar informatie over het doel van de actie komen halen. Pamfletten met een oproep tot solidariteit met het protest van de bewoners van de muziekbuurt werden door de meisjes mee uitgedeeld aan langskomend verkeer. Eerst durfden ze dat niet zo goed, maar omdat ik het wel durfde (en dus net zo goed 'voor schut' stond, vonden ze) deelden zij ook pamfletten mee uit. Verder verzorgden de meisjes (natuurlijk) de koffie overdag, en wisten de vieze spullen regelmatig af. De jongens zaten de hele dag in de tent te kaarten.

De actie werd beëindigd met een demonstratie naar het stadhuis van de mensen uit de buurt en solidaire medestanders alwaar de eisen ten aanzien van de huur en de welzijnswerkvoorzieningen overhandigd werden aan gemeente-raadsleden. De meisjes van de klup, een aantal van hun moeders en ik liepen arm in arm met deze demonstratie mee. 'Het lijkt wel een studenten-actie zo' zeiden een paar meisjes. We renden door de stad; ik heb nog nooit zo snel gedemonstreerd. Bij het stadhuis aangekomen ging een delegatie uit de buurt naar binnen en wij moesten buiten blijven staan. 'Waarom mogen wij niet naar binnen?' vroegen de meisjes. 'Waarom keilen ze die bakstenen niet gelijk door de ruiten?' vroeg Gerry. Er werden

namelijk symbolies bakstenen met lintjes erom overhandigd aan de gemeenteraadsleden door de buurtdelegatie. Dat was om aan te geven dat de muziekbuurt en ook de dierenbuurt zelf wel gingen bouwen, als de gemeente niet snel tegemoet kwam aan hun eisen. 'Ik wil ook naar binnen, ik wil die praatjesmakers wel eens eigens zien', zei een ander meisje. We drongen naar voren en probeerden binnen te komen. We werden door de politie tegengehouden. Op de muziek van een straatband hebben de meisjes toen uit volle borst meegezongen met het liedje: 'Mensen noemt elkaar geen mietje, we weten het toch allemaal. Allemaal hetzelfde liedje, het is de schuld van het kapitaal!'

En de leus: 'f 400,- huur is ons te duur' werd luid geskandeerd. Maar we bleven buiten staan... Zonder vergunning demonstreerden de mensen, dwars door de binnenstad terug naar de muziekbuurt, waar alle borden met leuzen opgingen in een groot kampvuur. Zo werd de aktie beëindigd.

'Wij vragen u wel iets wat redelijk is'

'Wij, onze klup (vijftien meisjes) zouden zo graag willen dat wij een eigen ruimte krijgen. Zodat wij niet op straat hoeven rond te lopen. Dan wordt er niet zo veel gekletst. Dan kunnen *wij* met onze klup onze vrije uren daar in besteden, b.v. aan knutselen.

Al moeten wij er voor vechten of *schooien*. Dan hebben wij ook nog wat.

Hiermee willen wij uw medewerking vragen om ons te helpen.

Om alles wat u hebt en wat u weg wilt doen voor ons te bewaren.

Wij vragen u wel iets wat redelijk is.

Van harte willen wij u danken.'

Van de 'meisjes van plezier', De Fakkel.

(Een oproep van de meisjesklup in de buurtkrant (1977).)

De meisjes schreven aan de wethouder:

'Als "De Fakkel" afgebroken wordt dan hebben wij niks meer en dan gaat de klup eraan. We moeten in de buurt een ruimte voor onze klup hebben.'

In het antwoord van de wethouder op tal van dit soort door de meisjes geschreven brieven, werd de klup duidelijk aan het lijntje gehouden.

'Aan de meisjesklup,

In de afgelopen week heb ik van jullie een stapel brieven gekregen. Jullie willen me met die brieven duidelijk maken, dat jullie bang zijn dat de Fakkel afgebroken wordt en dat jullie dan op straat staan.

Ik kan jullie gerust stellen. Met het afbreken van het gebouwtje zal het zo'n vaart niet lopen.

Volgens de plannen, die we hebben, hoeft het gebouwtje pas op zijn vroegst in het begin van 1979 afgebroken te worden. We hebben dus nog even tijd om voor een andere ruimte voor jullie klup te zorgen. Jullie weten natuurlijk wel, dat er plannen bestaan om de oude pastorie te verbouwen tot wijkcentrum. Er is ook rekening mee gehouden, dat de klups van het clubhuis daarin ruimte krijgen, maar dan moeten ze wel huur betalen. Voor die huur geeft de gemeente subsidie en ook het rijk. Maar daar zit nu juist het probleem. Het rijk heeft te weinig geld en het heeft daarom onder andere tegen de kluphuizen in Nederland gezegd, dat ze erg zuinig moeten zijn. Als je van een oud gebouw naar een nieuw gebouw gaat - zoals dat bij jullie zou gebeuren - moet je natuurlijk veel meer huur betalen en het rijk heeft daarvoor geen geld. De gemeente heeft ook niet zoveel geld om dat te betalen en bovendien zijn er in onze stad nog meer kluphuizen die met hetzelfde probleem zitten. Als de gemeente voor al die kluphuizen de huur gaat betalen, zitten we binnen de kortste keren met een groot tekort in de gemeentekas. Daarom zijn we nu bezig om te zoeken hoe we dat probleem moeten oplossen. Het is erg moeilijk en ingewikkeld, maar ik denk dat we er wel uitkomen. Als we een oplossing gevonden hebben voor jullie probleem, zal ik dat aan de leiding van het kluphuis vertellen.

Met vriendelijke groeten

De wethouder van maatschappelijk welzijn.'

Maar meteen nadat de meisjesklup in een brief het besluit van de wethouder kreeg meegedeeld, scheurden ze het papier kapot, nadat een paar meisjes de inhoud hadden voorgelezen.

Ze scholden, stampvoetten en bedachten dat ze dan maar klup moesten houden bij Ria thuis in de kelder, of in de kantine van de school, of... 'We bezetten gewoon de pastorie en pikken de mooiste kamer', zei Gemma.

De bezetting

Omdat de wethouder besloten had dat 'de Fakkel' moest verdwijnen werd de voormalige pastorie een week lang bezet door bezoek-st-ers en medewerk-st-ers van het kluphuis. De meisjesklup richtte een eigen kamer in en ze zaten iedere dag na schooltijd in het bezette gebouw.

Ze hebben in die week een aantal activiteiten mee georganiseerd, zoals een modeshow voor vrouwen uit de buurt. Aan het eind van de week werd de bezetting onder protest van de meisjes opgeheven. Ze konden ineens niet meer iedere dag na schooltijd op hun klupkamer terecht. Waarom zouden ze die ruimte eigenlijk zo maar afstaan? De medewerk-st-ers van het kluphuis (behalve ik) hadden er echter mee ingestemd om de voormalige pastorie slechts een week lang te bezetten; mocht de gemeente niet snel over de brug komen met een gewijzigd besluit, dan konden we die ruimtes altijd nog opnieuw in beslag nemen. 'En als die meisjes wel in de pastorie een kamer blijven gebruiken, dan wordt de eenheid in de strategie verbroken. Het moet een actie van het héle kluphuis blijven en niet alleen van een groep meisjes.' 'Als "jouw" klup in de pastorie gaat zitten willen de jongens ook en de jongere kinderen ook, en waar blijven we dan?'

Deze argumenten werden in medewerk-st-ersvergaderingen vaker aangevoerd tegen mijn pleidooi voor behoud van die eigen klupkamer op de voormalige pastorie. 'Jij moet met de meisjesklup onze strategie niet dwarsbomen; die meisjes moeten trouwens niet zo'n grote bek hebben, want die maken toch al het meeste geld op.'

De meisjesklup legde zich bij de situatie neer. Als ze al geen steun kregen van de kluphuismensen, bleef er weinig anders over dan toch maar uit de pastorie te vertrekken. We hadden daarna weer gewoon een keer in de week klup, op de maandagavond in de Fakkel. De kluphuismedewerk-st-ers vonden de meisjesklup kennelijk niet zo erg belangrijk; de activiteiten die er nu eenmaal bestonden, traditioneel gegroeid, hadden zonder meer voorrang. Wat bestond moest blijven, voor de rest was de subsidie op. Veranderingen in de verdeling van het geld werden niet of nauwelijks gemaakt. Ruzie tussen de belanghebbenden bij het clubhuis werk moest zoveel mogelijk worden voorkomen. Het extra geld, nodig om een klupruimte in de voormalige pastorie te huren, werd niet gegeven. Dit geld zou onttrokken moeten worden aan het budget voor bestaande activiteiten voor kinderen, (werkloze) jongens- en mannengroepen. Dat de Fakkel een mannenkluphuis was, werd niet ter discussie gesteld!

De meiden krijgen verkering

Op de klup en in de buurt hoorden we wie er wel met wie zou willen 'gaan' en de week daarop was dat meestal ook zo. Het was dan 'aan'. Silvia: 'Ze zeggen allemaal dat ik met Eric ga en de hele buurt weet het al, dus hebben we nu verkering.' Vanaf dat moment zitten Silvia en Eric op de diskotheekavond naast, op en onder elkaar. Ze horen bij elkaar en dat weet nu iedereen. Silvia kan niet meer ouwehoeren met de andere meisjes en dat vindt ze wel jammer, maar zij heeft tenminste al een, al twee, al drie weken verkering en is daar trots op.

Er worden met een klup jongens (die komen nooit alleen) afspraakjes gemaakt op de trapjes bij het kluphuis. De donkerste plek (en de engste dus) in de buurt. Ineke wil en krijgt geen vriendje, want ze is niet knap; Ineke wordt maatjes met de jongens en hoort van hen wie zij hebben uitgezocht en wat ze daarmee willen. Ineke zorgt dat de boodschap overkomt bij de

betreffende meisjes en of ze nou willen of niet...het is een eer als een jongen voor jou kiest. Ineke is belangrijk, én voor de jongens én voor de meisjes, die niet zelf kiezen. Ineke wordt omgekocht als dat nodig blijkt en heeft een heleboel vriendjes en vriendinnetjes die niet voor haar kiezen, omdat ze háár aardig vinden, maar omdat ze haar kunnen gebruiken.

Op de eerste diskotheekavonden beginnen zich langzaam maar zeker de grenzen af te tekenen, waarbinnen het spel zich behoort af te spelen. De meisjes hadden zelf het initiatief genomen om een diskotheekavond te organiseren voor jongens én meisjes. De eerste avond was voor hen een heel gezellige avond, er waren slechts vijf jongens uit de buurt, die hen nauwelijks konden interesseren. Ze waren de baas die avond en durfden met elkaar te dansen en gek te doen zoals ze altijd deden.

De tweede disko-avond was anders. Het vriendje van Silvia mocht de platen draaien; er waren een klup jongens en ook meisjes uit de dierenbuurt gekomen. De meisjes van de klup zaten dicht bij elkaar en kropen af en toe weg in de w.c. of achter de bar; ze vonden het maar eng. Ze durfden niet goed meer te dansen, want er waren zoveel jongens die naar hen keken als zij dansten. 'Ze kleden je uit waar je bij staat,' zei een meisje tegen me. De jongens zelf dansten niet; die zaten bij elkaar aan een tafeltje te kaarten en te kijken naar de meisjes.

Silvia voelde zich groot, want haar vriendje was de bink die avond. Een aantal meisjes probeerde zijn aandacht te trekken door hem flesjes drinken te brengen, dopjes naar hem te gooien en zich sexy en uitdagend te gedragen, waar ze zelf eigenlijk op dat moment geen raad mee wisten. Silvia had dit niet nodig, hij was van haar... was van hem...Het bewijs kregen de jongens als Silvia met Eric achter de zinkfabriek in hun bijzijn moest (en wilde?) vrijen; de meisjes mochten alleen 'kijken' als ze daar zelf ook met een vriendje waren.

De jongens namen de initiatieven en controleerden elkaar. De meisjes durfden niet; de jongens konden ook vuiligheid met je uithalen. Aan de andere kant wilden ze ook net als Silvia zo'n vriendje en wachtten ze op de dag waarop één van die klupjongens hén uitkoos.

Silvia en ook Gemma zagen er goed uit, zoals dat heet, en wisten wat ze wilden; ze waren ondernemend en niet bang, ze hadden veel zelfvertrouwen. Zij tweeën hadden het eerst een vriendje; zij hielden het langst verkering; zij kregen de mooiste kadootjes van hun vriendjes en zij hadden Ineke niet meer nodig als koerierster. Deze twee meisjes slaagden dus in de ogen van de anderen. De andere meisjes wilden graag vriendin met ze worden, bij hen in de gunst komen; misschien kregen ze dan ook wel eerder een vriendje... Aan de andere kant waren die twee ook bedreigend en moesten ze tegen hen aan schoppen om zichzelf te beschermen.

Toch wilden niet alle meiden een vriendje. Ria wil er geen. Ze moet er niks van hebben. Lidia voetbalt en zit op judo; ze wil niet van die rare schoenen met van die hoge hakken waar je niet op kunt lopen. Anja wil liever een jongen zijn. Alle drie hebben ze thuis toevallig alleen maar broers en vader trekt altijd één lijn met de jongens. Geen van drieën willen ze rotzooi op hun gezicht en op de klup pingpongen ze het liefst. De anderen vonden dan dat zij zich aanstelden en kinderachtig deden.

Moeders stimuleerden de verkering vaak want dan liep haar dochter tenminste niet op straat rond en kon ze haar beter op de vingers kijken. Als vader het vriendje had goedgekeurd dan mocht hij bij haar thuis over de vloer komen. Zo'n jongen moest wel kunnen garanderen, dat hij zijn meisje straks kon (gaan) onderhouden, zodat ze na een paar jaar samen sparen de deur uit kon. De verkering was dan écht; de familie van het meisje had er dan een 'schoonzoon' bij. De verantwoordelijkheid voor het volwassen worden van het meisje werd nu door haar moeder overgedragen op haar vriend. De vriend werd zelfs belangrijker dan zij voor haar vader, moeder, broers en zussen. De jongen moet nu het meisje op het rechte pad houden en 't meisje moet dat ook bij de jongen. Allebei volgens de normen. Hij moet er voor zorgen dat ze geen hoer wordt. Haar beschermen tegen andere jongens.

De meiden moeten er voor zorgen, dat hun vriendje niet gaat drinken, jatten en met andere meisjes omgaat. Ze moest zijn kleren bijhouden, eventueel zelfs al wassen en strijken. Ze verzorgde zijn gezelligheid door iedere avond bij hem te zijn; meestal zaten ze dan samen bij haar thuis voor de t.v. Ook moest zij zorgen dat hij niet met verkeerde vrienden omging. Dit alles natuurlijk ook in haar eigen belang, want als je vriend je later niet kan onderhouden, drinkt

of op andere manieren het geld over de balk gooit, nu al naar andere meisjes kijkt...hoe kan ze dan op hem bouwen en hem vertrouwen?

Zo makkelijk als de moeders van de meisjes hun verantwoordelijkheid overdragen aan de 'verkering' van hun dochters, zo moeilijk doen de moeders van de jongens dat aan hun aanstaande schoondochters. Ruzies tussen de moeder van de jongen en het meisje om zijn aandacht en het recht op zijn verzorging, zijn niet van de lucht. De meisjes komen niet graag bij hun vriend thuis. Hij vindt het echter wel prima als hij én door twee moeders én door zijn vriendin verwend wordt.

Het bood de meiden thuis wel wat voordelen als ze echte verkering hadden. Je werd niet meer zo gecontroleerd en gewantrouwd; je kon de deur uit 's avonds... als je met je vriend ging tenminste. Je hoorde er bij. De ruzies met je moeder werden minder als je vriend het goed gescoord had bij haar. Zo niet dan bleef ze wantrouwend, want dan werd je door je vriend slecht beïnvloed en durfde ze de teugels niet helemaal aan hem over te dragen.

Problemen op de klup

In mei 1976 gingen we voor de tweede keer op kamp. Drie vriendjes nodigden zichzelf stiekem uit en lagen praktisch de hele dag met de meiden waar ze voor kwamen op de grond en friemelden wat aan ze onder de slaapzak. De andere meiden keken het eerste uur nog toe maar daarna interesseerde het ze niet meer. Ze vonden dat die jongens 's avonds maar naar huis moesten.

Dat gebeurde ook.

Na het kamp was de ellende op de klup groot. In de buurt deden de wildste verhalen de ronde. Er zou maar op los geneukt zijn met de jongens. De klup was een hoerenklup. Veel moeders verboden hun dochters om naar de klup te gaan, want ze wilden niet dat ze omgingen met die vieze meiden, die met jongens vreeën. Onder invloed van dit geroddel begonnen de meiden elkaar steeds meer te wantrouwen. Gerry had na een paar sterke verhalen de opmerking laten vallen: 'Wat een zootje zeg'. Nou, Gerry moest maar van de klup af of exkuses aanbieden, vonden ze. Er moest heel wat rechtgepraat worden onderling en met hun moeders. Na het kamp kreeg de klup het steeds moeilijker.

Er werd meer óver elkaar geluld dan met elkaar. Het vertrouwen onderling werd hevig op de proef gesteld. Wie kiest voor wie en waarom? Het was een tijdje duidelijk geweest, maar nu ze het spel van de volwassen vrouw moesten leren spelen veranderden de onderlinge relaties. Nu werd het menens; nu moest er aan de toekomst gedacht worden; nu moesten ze leren hoe ze met jongens om moesten gaan, terwijl ze altijd al gewoon met ze omgegaan waren. Regels, hele duidelijke gedragsregels werden hen geleerd in de buurt en thuis. De grenzen werden voor hen bepaald. De meisjes moesten zorgen om op tijd aan een vriend te komen, die het liefste niet te veel drinkt, werk heeft, niet jat en je later dus goed kan onderhouden. De meisjes kregen als bewijs voor zijn goeie bedoelingen, voor zijn 'liefde' vaak de duurste dingen. Op de klup werd het een belangrijke graadmeter voor de hechtheid van die verkering. Zij gaven zelf nauwelijks kadootjes aan hun vriendje, maar verwendeten hem wel door haar uiterlijk te verzorgen zoals hij dat mooi vond; of door zich te gedragen zoals hij dat wou.

Alleen met z'n tweeën, wisten ze vaak allebei niet wat ze met elkaar moesten doen. Niemand die dan keek en als het ware vertelde hoe het moest... dan hadden ze met elkaar te maken en dat was het engste wat de meisjes mee konden maken. Nu gebeurde dat ook niet vaak, want daar was geen kans voor, thuis of bij anderen. De jongens hadden ook nog geen auto.

De beheerder gaf wel eens de sleutel van de kréche-ruimte aan een jongen die met een meisje van de klup omging, maar dat werd nooit vertrouwd door de meisjes. 'Die geile bal wil zeker zien, dat wij gaan neuken, die klootzak.'

De meiden waren behoorlijk weerbaar. Ze lieten al het geweld van mannen bepaald niet zonder meer over zich heen gaan. Als het nodig was wisten ze wel hun handen te gebruiken en sloegen en scholden ze van zich af. De uitspraak dat meisjes niet kunnen vechten en zichzelf niet kunnen beschermen ging voor hen zeker niet zomaar op.

De verwachtingen en de werkelijkheid

Moeder is haar dichtstbijzijnde voorbeeld van de volwassen vrouw, maar tegelijkertijd haar meest afschrikwekkende voorbeeld. Alle meisjes beweerden dat ze het in ieder geval anders wilden doen dan hun eigen moeder. Het leven dat zij had, leek de meeste van hen het minst wenselijke dat ze konden bedenken. Hoe had ze in godsnaam met die vader van mij kunnen trouwen, en zoveel kinderen, en altijd maar thuis en elders werken en klappen krijgen ook nog; en nooit eens een vrije avond; geen moment en plek om eens even bij te komen na het werk. Geen enkele mogelijkheid om te ontsnappen aan de dwangbuis waarin man en kinderen haar knellen.

Nee, de meisjes wilden het anders. In ieder geval moest ik niet denken, dat ze met hun achttien de allemaal getrouwd waren. (Ze zijn over drie à vier jaar pas achttien...). De meisjes kenden het leven van hun moeder maar al te goed. Ze hadden zelf vaak met haar te doen, als ze weer eens een zenuwaanval had gehad, het-niet-meer-zag-zitten, er niet meer tegen kon en ziek was. Ze snaptten ook heel goed waarom hun moeder zo vaak hoofdpijn had, slapeloosheid kende, veel dronk, of de kinderen af en toe allemaal voor rot schold. Het was niet fijn om moeder te zijn van zo'n stel kinderen, in zo'n klein huis, met zo'n man en met zoveel teleurstellingen in het leven. Moeder, vader, familie, de buurt, leraren en anderen moesten niet denken, dat de meisjes hetzelfde leven wilden leiden als hun moeders.

Je lijf is je enige bezit

Toen ze eenmaal verkering begonnen te krijgen waren de meisjes nog steeds druk bezig met hun uiterlijk. De ogen werden opgemaakt, parfums, nagellak en body-lotion gebruikt. De haren met haarlak en krultang mooi in model gehouden. Uren en uren besteedden ze samen aan hun make-up. Ze gaven elkaar advies. De meisjes, die nog geen make-up spullen hadden, mochten zolang die van de anderen gebruiken. Op de klup werd minstens een half uur opgemaakt, en de nieuwe aankopen op tafel uitgesteld.

Gemma, Silvia, Vera zagen er goed uit. Zij kregen aandacht van de jongens en daardoor van de meisjes, die het wat minder getroffen hadden met hun uiterlijk. Ze straalden zelfvertrouwen uit. De vergelijking met het uiterlijk van andere meisjes en de aandacht van jongens voor je lichaam was op hun leeftijd (twaalf-dertien) van levensbelang voor het behoud van dat zelfvertrouwen.

De meiden probeerden in de eerste jaren na die dag waarop ze echt vrouw werden tegelijkertijd aan de vernederende aandacht van jongens/mannen te ontsnappen én tegemoet te komen.

Aantrekkelijk en afstotend; zelfverzekerd en ontzettend bang. Ze proberen aan de verwachtingen die de wereld om hen heen van ze heeft te voldoen. Maar niet zonder protest. De meisjes kenden elkaar als Linda, Betsie, Silvia, Anja. Nu leren ze elkaar kennen als Linda, die nog steeds geen vriendje heeft, omdat ze zo dik is en daarom eigenlijk best zielig is. Als Anja, die zo plat is als een dubbeltje, en zich in het bijzijn van jongens al helemaal niet weet te gedragen. Als Silvia, die wel heel snel verkering had, maar wat ook best wel kwam omdat ze zo hoerig met jongens omging.

Op de klup kwamen geen jongens en konden de meisjes met elkaar omgaan, zoals ze dat zelf het liefste wilden. Daar waren ze nog even die rustige Linda, gekke Anja, kwekkende Silvia. Gewoon kunnen doen; gewoon wij onder elkaar, zeiden ze vaak toen. Geen spiedende jongensogen. 'Je ziet er goed uit', 'Je ziet er leuk uit, hoor' zeggen de meisjes tegen elkaar, ook al denken ze er misschien anders over. Tenslotte bepalen zij niet zélf, wat 'goed', 'mooi', 'leuk' is, maar leiden ze dat af van de mate van aandacht die mannen/jongens voor ze aan de dag leggen.

Iedere dag opnieuw een half uur of langer voor de spiegel tutten, voordat je naar school moet; die akelige rotschoenen aan, waar je nauwelijks op kunt lopen; en die haren, die maar niet zo blijven zitten, zoals het hoort; bovendien moet je steeds 'okselfris' meenemen, omdat je zo

onder je armen zweet. Nu is die broek nóg niet door moeder gewassen en je hebt al twee dagen dezelfde kleren aan; 'n ramp, want nu kun je niet iets anders aan en zullen ze je vies vinden op school.

Onder de druk van hun omgeving, onder druk van elkaar wordt de aandacht voor en van jezelf gekoncentreerd op aandacht voor je uiterlijk. Want de aandacht die het meisje aan haar uiterlijk besteedt krijgt ze terugbetaald met bevestiging van jongens en mannen: 'Da's een stuk, zeg', 'Hé, meisje, jij mag er wezen, hoor' ...!

Het verbreken van de onderlinge vriendschap

Als ze uiteindelijk een beetje raad weet met haar uiterlijk, dan wordt het krijgen van die verkering haar belangrijkste zorg. En die zorg bleek rampzalig voor de vriendschap tussen de meisjes onderling. De 'boezemvriendin' raakte haar bevoorrechte plaats kwijt. De meiden gaan in haar vriendinnen eerder rivalen zien dan bondgenotes.

Gerry en Linda, Silvia en Gemma waren elkaars dikste vriendinnen. Silvia kreeg verkering toen ze dertien was; Gemma korte tijd daarna ook. Enorme ruzies tussen Silvia en Gemma. Silvia en Gemma wisten eigenlijk ook wel allang dát er ruzie van zou komen, als de één eerder verkering had dan de ander. Een jongen wordt ineens veel belangrijker dan de vriendin, zo hoort het. Ze raken elkaar als vriendinnen kwijt; de vriendin is ondergeschikt aan de verkering geworden.

Het verbreken van de vriendschap tussen twee meisjes door tussenkomst van de vriend was voor hen een pijnlijk proces. Altijd samen als vriendinnen opgetrokken, elkaar geholpen, elkaar gebruikt en vooral samen sterk gestaan. Nu lieten ze elkaar in de steek; vochten met elkaar, beroddelden en vernederden elkaar en zetten zich enorm tegen elkaar af, omdat het zo'n pijn deed elkaar te verliezen.

Die klote huishoudschool

Alle meiden van de klup gingen naar de huishoudschool, net als bijna alle meisjes uit de muziekbuurt. De huishoudschool is de school die meisjes uit de arbeidersklasse opleidt voor hun latere leven, waar ze leren hoe je een goeie nette huisvrouw wordt, die man en kinderen geeft waar ze recht op hebben. De huishoudschool is de beste opleiding voor het beroep zonder loon, dat je uitoefent uit liefde en toewijding. De meiden haatten de school. 'Je mag er niets, en wat je daar moet doen, daar kun je zélf toch niets mee'. De leraren controleren je: 'Silvia, ik zie dat jij in de pauze met de jongen van die-en-die omgaat, ik zal het je ouders laten weten.'

Op school hebben ze geen hoge dunk van mensen die in de muziek buurt wonen, niet van de ouders en van de kinderen al helemaal niet. Niemand neemt ze op school ooit serieus. Ze nemen aan dat meisjes uit een arbeidersbuurt toch niks anders willen en niks anders kunnen dan als ze van school komen een paar jaar lang werken op een fabriek, of atelier, om voor hun uitzet te sparen, en dan zo gauw mogelijk trouwen en kinderen krijgen. Ineke had dan ook op school altijd ruzie met de direktice, een keurige middenklasse dame, die haar maar een asociaal kind vond en haar manieren wilde bijbrengen. Toen Ineke door haar werd uitgescholden voor 'hoer die je bent' liep ze weg. Ze wilde nooit meer terug naar die kloteschool. Wekenlang heeft ze gespijbeld en uiteindelijk is ze via de kinderbescherming in een internaat terecht gekomen. Gerry zag het op de huishoudschool ook helemaal niet zitten. Ze heeft er maar een paar maanden op gezeten en bleef toen verder maar weg. José besloot om na twee jaar huishoudschool maar te gaan werken. 'Daar heb ik meer aan dan aan de hele dag op school zitten.'

Gemma en Silvia vielen op school in handen van psychologen. Silvia moest zo nodig begeleid worden vanwege die aanranding en Gemma omdat ze een zelfmoordpoging deed. Allebei kregen ze het gevoel dat ze klein werden gemaakt. Ze moesten tenslotte niks meer van die hele psycholoog hebben. Ze traptten op school overal tegen aan en zorgden er ondertussen

voor dat ze nog een beetje lol onder elkaar hadden. Gemma en Silvia hebben de huishoudschool wel afgemaakt. Gemma wil graag in de gezinszorg of in de verpleging. Silvia wilde eerst ook verder leren maar werkt nu op een atelier om te sparen voor haar uitzet. De meeste meiden zijn gaan werken zodra ze vijftien waren. Silvia, José, Fia, Anja en Miranda werken allemaal op een atelier. Linda solliciteerde naar een baantje als pons-typiste. Betsie stond in een winkel en Gemma in de friettent maar ze bleef daar niet lang, omdat die frietboer een gluisperd was die ze niet vertrouwde.

Geld en werk

De meiden gingen zo vlug mogelijk werken omdat eiges verdiend geld meer vrijheden oplevert. Zolang ze niet werken zijn ze afhankelijk van thuis; met name van vader die geld voor het gezin verdient. De kinderen 'krijgen' eten, drinken, kleren en zakgeld; ze moeten hun eigen onderhoud echter wel verdienen met goed gedrag. Als ze lastig zijn, krijgen ze als straf vaak minder geld. En hoe minder vader verdient, hoe onzekerder de kans op werk wordt, des te strakker worden de teugels thuis aangehaald. Bovendien hebben de vaders van de meisjes ook nogal eens de balen van hun werk, waardoor zij thuis weinig kunnen hebben. De meiden hebben het dan ook al snel verkeerd gedaan.

Moeder probeert meestal het een en ander zo goed mogelijk op te vangen. Ze probeert te sparen door op het huishouden te bezuinigen. Zij is ook degene die controleert of je wel of niet je zakgeld verdiend hebt. Dat geld hebben de meisjes heel hard nodig. Ze moeten er hun make-up spullen, de nieuwste singels van de top-tien en shag voor kopen. Van de kinderbijslag worden meestal nieuwe kleren gekocht. Extra uitgaven, zoals voor een pick-up of een weekend op kamp, moeten de meiden van hun vader zien los te krijgen. Meestal gingen ze dan moeder eens extra goed helpen, voor de kleintjes zorgen, oma helpen, de auto poetsen, vader verwennen en lief voor hem zijn. Op school hielden ze zich dan een tijdje gedeisd, zodat er niet over hen geklaagd kon worden thuis. Maar als dat alles dan toch niet beloond wordt, geven de meisjes eerder de schuld aan hun moeder dan aan hun vader. Zij is dichterbij en de meisjes vinden (hopen) dat zij tenminste solidair met hen moet zijn. Zij moet het geld voor hen dan maar zien te krijgen van vader. Maar de moeders hebben zélf geen geld en liggen daarover vaak genoeg met hun man in de klinch. Ofwel voor geld voor de kinderen, ofwel (vaak in de tweede plaats) voor haarzelf. Vaak doen ze daarvoor concessies aan haar man.

Moeder en kinderen worden nogal eens tegen elkaar uitgespeeld door vader, die zijn verdiende geld meestal als zijn bezit beschouwt. En daaraan ontleent hij dan ook zijn machtspositie. Als moeder een baantje buitenshuis heeft is ze minder afhankelijk van hem en kan ze zich ook meer verzetten. De meiden kunnen dan eerder rekenen op wat extra geld van moeder.

Als een meisje verkering krijgt koopt haar vriend kadootjes, kleren, sieraden en andere dingen voor haar. Ze hoeft thuis niet meer om het geld daarvoor te zeuren. Als haar vriend bij kan dragen in haar onderhoud, heeft ze meer vrijheid thuis. De druk die daar op haar uitgeoefend wordt, wordt draaglijker. Maar die vriend doet natuurlijk ook niets voor niets. Ook hij stelt zijn eisen. Toch kunnen de meiden daar beter mee uit de voeten dan met die afhankelijkheid van haar ouders. Ze hebben zo lang naar bevrijding van die grote controle van thuis uitgekeken; daar trappen ze liever niet opnieuw in. Maar eigen geld is natuurlijk nog fijner. Van niemand meer afhankelijk zijn; geen verantwoording afleggen voor je uitgaven.

Als de meisjes geluk hebben vinden ze als ze vijftien, zestien jaar zijn een baantje. Eindelijk eigen geld en het gevoel volwassen te zijn. Op eigen benen staan. Wel moeten ze zich nu schikken naar de eisen die hun baas stelt, anders staan ze gelijk weer op straat. En een grote bek op je werk is meestal noodlottig. Inslikken die hap, tot je er echt niet meer tegen kunt is vaak het enige wat er dan opzit.

Toch willen ze ondanks dat een baantje, ook al is dat werk haast nooit voor vast en vaak nog eentoniger en uitputtender dan het huisvrouwen bestaan. Of de meisjes na een paar jaar werken toch liever kiezen voor het beroep van moeder en huisvrouw, weet ik niet. Als ze het al

doen, zullen ze in ieder geval meer vrijheden proberen te bevechten en behouden, dan hun moeders ooit hebben gehad.

Deze meisjes en hun moeders hebben niet veel mogelijkheden (gehad) om hun leven zo in te richten als zij dat willen.

Dat die meiden niets liever willen dan het leven dat ze (moeten) leiden, is onwaar. Verzet is voor deze meiden echter bijzonder moeilijk. Aansluiting bij de vrouwenbeweging ligt voor hen niet voor de hand omdat ze zo jong zijn; bovendien is de vrouwenbeweging grotendeels een beweging van middenklasse-vrouwen. Aan de arbeidersbeweging hebben ze ook niet veel, omdat die voornamelijk opkomt voor mannen.

De vrouwen en meiden uit de arbeidersklasse voeren een eigen strijd, buiten alle bewegingen om, individueel en met vrouwen van familie en buurt, in de dagelijkse strijd om het hoofd boven water te houden tegen alle verdrukking in. De taaisten van hen zullen de grenzen aan hun bestaan doorbreken.

En verder...

Toen ik in januari 1978 stopte met het werk in de Fakkels kwamen er nog zo'n tien meiden regelmatig naar de klup. Toen ik ophield ging Jet, die Els had opgevolgd, alleen met de meiden verder. In de loop van 1978 kregen de meiden eindelijk een eigen klupkamer in de voormalige pastorie. Maar ze konden daar maar één avond in de week terecht omdat de huurprijs van die ruimte te hoog was. Dat was dus niet waar ze op gehoopt hadden. Langzamerhand verliep de klup. Gerry, José, Miranda, Linda en Claudia kwamen tot de zomervakantie nog wel, de rest bleef steeds vaker weg. Die hadden ondertussen bijna allemaal verkering en hun vriendjesvonden het niet leuk als zij een avond alleen weggingen naar de klup. De meiden kregen bovendien andere dingen aan hun hoofd. De meeste waren gaan werken en hadden wat meer mogelijkheden omdat ze nu zelf geld hadden; ze konden eens naar een diskotheek of naar een bioscoop in de stad, of een weekend weg met hun vriend. Hun vrije tijd konden ze nu ergens anders besteden dan in de buurt. Ze kregen door hun werk en hun vriend ook andere kennissen. Ze vonden de familie en de kennissen van hun vriend belangrijker dan hun meiden van de klup.

Jet ging in september 1979 weer naar de sociale akademie. Ze bleef nog wel contact houden met de meiden en vrouwen uit de buurt. Wel buiten hun kluphuis om, want op het kluphuis viel voor haar niet meer te werken.

In augustus 1979 heb ik de meiden uitgenodigd om ze eens te laten horen wat ik zoal over de klup had opgeschreven. Van de twaalf meiden die ik had uitgenodigd kwamen er zes; de meeste zaten op de camping omdat het vakantietijd was. Ik las hen bijna mijn hele werkstuk voor, steeds onderbroken door verhalen en herinneringen van hun kant. Ze praatten met weemoed over die leuke tijd van vroeger. Het leek net of ze, met hun zestien jaren, al héél oud waren en zo voelden de meeste zich ook. 'Zo is het precies gegaan' zeiden ze allemaal toen ik mijn verhaal voorlas. 'Laat dit maar aan anderen lezen, want zo is het.' Ze vonden dat ik precies had opgeschreven waar het om ging.

'Ik mis de klup nu toch wel vaak hoor,' zei Silvia. 'Kunnen we niet samen nog eens op kamp gaan?' vroeg Gerry. 'We krijgen ze toch niet allemaal mee', zei Gemma, 'want er zijn er een heleboel die niet van hun vriendje mogen en dan toch niet gaan.' 'Ik wil wel, ik heb nu toch een eigen leven en ik hoef toch niet alles samen met hem te doen?'

Op mijn kamer hingen een aantal affiches. Het affiche van de heksennacht sprak Silvia wel aan. 'Ik weet wel wanneer dat was, achttien mei hé, ja ik heb gekeken hoor. Ik vind heks alleen zo'n raar woord, want mijn moeder zegt dat altijd tegen mij, als ze kwaad op mij is, omdat ik dan een grote bek tegen haar heb.' En: 'Verkrachting bestaat, dat is zo. Maar weet je eigenlijk wel wat die kerels wel niet allemaal van jullie zeggen, vanwege die leuzes en die affiches in de stad?' vroeg Gemma. 'Jullie worden net zo gediskrimineerd als negers.' De meiden begrepen heel goed wat seksueel geweld was, ze ondervonden het dagelijks. Ze juichten het protest er tegen toe omdat het ook hun protest was. Vooral de meiden die zich thuis of tegen hun vriend

verzetten, vonden het protest van de vrouwenbeweging prachtig. De meiden hadden hun strijdbaarheid niet verloren ondanks de enorme tegenstand in hun omgeving. Ze waren zeker van plan elke kans op een beter bestaan aan te grijpen, om zich sterk te maken en ook steun te zoeken bij elkaar.

'Hadden we de klup nog maar', zei Ineke, 'Kun jij niet weer met ons beginnen, Triensje?' Tja, daar moet ik nog eens goed over nadenken, Misschien doe ik het wel ooit, maar dan niet in het kluphuis en liever ook niet in de buurt. Een meidencafé? Een meidenhuis? Misschien een goed idee. Wie weet.

September 1980: Er is nog niemand getrouwd!

Meiden, wie het laatst lacht...